

TAUTINIŲ bendrijų 2008 naujienos Nr. 4 (27)

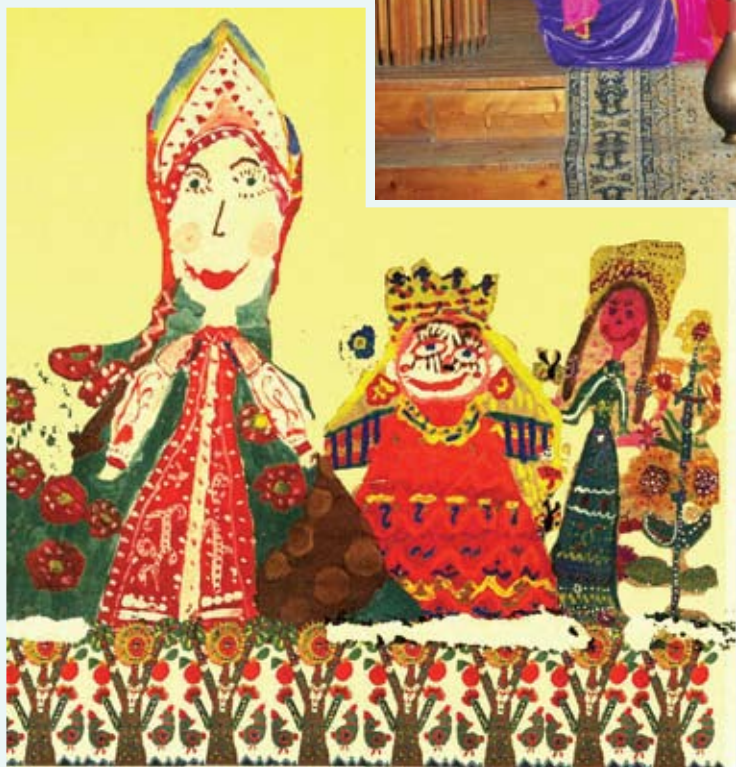
Vladimiro Gulevičiaus nuotr.

Lietuvos tautinės bendrijos fotografijose. Karaimė.

Lietuvos totorių folkloro ansambliai „Alije“ sukako dešimt metų. Ansamblio kolektyvas siekia atgaivinti ir puoselėti totorių etnines tradicijas, koncertuoja šalyje ir užsienyje. Ansambliui vadovauja Alikas Melechas.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos nuotr.

Lapkričio mėnesį Vilniaus mokytojų namuose įsikūrusioje vaikų ir jaunimo meno galerijoje veikė vaikų piešinių paroda „Mes – Lietuvos vaikai“.

Įvairių tautybių vaikų piešiniuose – jų bendraamžiai, artimieji, juos supantis pasaulis.

p. 17

Spalio 9 d. Traukuose po rekonstrukcijos iškilmingai atidarytas seniausias Lietuvos karaimų paveldo objektas – mokykla – klebonija.

p. 19

Vladimiro Gulevičiaus nuotr.

Informacinis leidinys

Leidžia Tautinių mažumų
ir išėivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
ir Tautinių bendrijų namai

Leidžiamas nuo 2001 m.

Leidinių spaudai parengė
Redakcinė komisija
Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.
Tel./faksas (8-5) 216 04 08
el.paštas. tbn@takas.lt

Redakcinės komisijos nuomone
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

M a k e t a v o
Mindaugas Markevičius

TAUTINIŲ bendrijų naujienos

2008
Nr.4(27)

T u r i n y s

■ SEIME	
Penkioliktosios Vyriausybės veiklos programa	2
Žmogaus teisių komiteto pirmininku išrinktas Arminas Lydeka	2
■ LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 90-MEČIUI	
Apskritojo stalo diskusija: tautinių mažumų reikalai	3
J. Augulis. Tarpukario ministrų be portfelio tradicija tęsiama	3
■ AKTUALIJOS	
Išgaliojo naujos redakcijos Asmens vardo, pavardės ir tautybės keitimo taisyklės	5
N. Jurčiukonytė. Tolerancijos ženklas – klevo lapas	5
Tautinių mažumų ir išėivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojo S. Vidtmanno sveikinimas tautinėms bendrijoms	7
Hromadai – 20 metų	7
E. Butkutė. Jaunimas – už toleranciją ir geranoriškumo tautinėms mažumoms skatinimą	8
J. Rumša. Trys klausimai Irinai Kuznecovai, l. e. p. Visagino tautinių kultū- rų centro direktorei	9
■ ŠVIETIMAS	
Pas kaimynus apsilankius	10
Visagino mokytojai – tarptautinio konkurso laureatai	11
J. Kviatkovski. Konkursas „Geriausia mokykla – geriausias mokytojas“	12
■ KULTŪRA	
I. Zinkevičiūtė. Pažintis su įvairių tautų amatais Kaune	13
V. Bunevičiūtė. Lietuvos radijo žurnalistė įvertinta tarptautiniame konkurse	13
„Melos“ romansų vakarai	14
L. Lukoševičienės akvarelių paroda	14
A. Eminova. Paminėjo Graikijos nacionalinę šventę	15
Vilniškis muziejus – A. Puškino muziejų asociacijos narys	15
L. Bartkienė. Lietuvoje pagerbtos iškilios moldavų tautos asmenybės	16
Baltarusijos kultūros dienos dalyvavo Lietuvos baltarusiai	16
Bibliotekoje – tautinių kultūrų dienos	17
„Plejados“ studija išleido poezijos almanachą	17
Vaikų piešinių paroda „Mes – Lietuvos vaikai“	17
Parodos eksponatai – skaros ir šalikai	17
Lenkų kūrybiniam kolektyvui „Tumelianka“ – 10 metų	27
■ NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI	
Konferencija prof. V. Čekmonui atminti	2
Tautinių bendrijų namuose	18
L. Venclauskas. Atnaujintas Chiune Sugiharos muziejus Kaune	18
Iš Sankt-Peterburgo – su apdovanojimais	18
K. Petkūnas. Trakuose atstatyta senoji karaimų mokykla	19
Vadybininkė nuteista už romų diskriminavimą	20
S. Alperavičiui – aukštas Vokietijos apdovanojimas	21
Maskvos namai Vilniuje remis tėvynainius	21
Užsienio rusai turės kortą	21
J. Rumša. Lietuvos totoriai Raižiuose statys paminklą Vytautui Didžiajam	22
A. R. Čaplinskas. Senasis Vilnius – daugiatautis ir daugiakultūris miestas	23
■ NAUJOS KNYGOS	
J. Rumša. Ši knyga ne tik apie praeitį	26
■ TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE	
Daugiatautis Kazachstanas	28
S U M M A R Y	28

Gruodžio 9 d. Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino naujos Vyriausybės programą. Žemiau spausdiname šios programos ištrauką, kurioje kalbama apie tautinių mažumų klausimus.

PENKIOLIKTOSIOS VYRIAUSYBĖS VEIKLOS PROGRAMA

XVIII. KULTŪROS POLITIKA (11)

640. Puoselėsime tautinių mažumų savitumą ir tradicijas, skatinsime jų integraciją į valstybės gyvenimą.

VALSTYBĖS VALDYMO PERTVARKA: SVARBIAUSI 2009 METŲ DARBAI

Ministerijų sistemos ir valdymo pertvarka

13. Iki 2009 m. birželio 1 d. panaikinsime Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, išeivijos reikalų koordinavimą perduodami Užsienio reikalų ministerijai ir Tautinių mažumų reikalų koordinavimą Kultūros ministerijai.

Žmogaus teisių komiteto pirmininku išrinktas Arminas Lydeka

Naujos kadencijos Seimo Žmogaus teisių komitetas savo posėdyje išrinko komiteto pirmininką. Vyriausias pagal amžių

komiteto narys Česlovas Juršėnas pristatė Seniūnų sueigos siūlymą rinkti Žmogaus teisių komiteto pirmininku Liberalų ir centro sąjungos frakcijos narį Arminą Lydeką.

Komitetas bendru sutarimu pri-

tarė šiai kandidatūrai. Kandidatūrą dar turi patvirtinti Seimas.

Seimo Žmogaus teisių komiteto nariais yra: Česlovas Juršėnas, Dalia Kuodytė, Michal Mackevič, Auksutė Ramanauskaitė – Skokauskienė, Ona Valiukevičiūtė, Mantas Varaška. ■

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Konferencija prof. V. Čekmonui atminti

Lapkričio 26-27 d. Vilniaus universiteto Slavistikos katedra surengė tarptautinę konferenciją „Lietuviai ir slavai: kalbų ir kultūrų sąveika istorijoje ir dabartyje“, skirta prof. V. Čekmonui atminti. Sveikindamas konferencijos dalyvius, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos

Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas palinkėjo susirinkusiems prasmingo darbo ir išreiškė įsitikinimą, kad ši konferencija praturtins mūsų žinias apie lietuvių ir slavų tautų ir kultūrų sąveiką tiek praityje, tiek šiandien bei sustiprins Lietuvos, kaip atviros

ir tolerantiškos kitų kultūrų atžvilgiu valstybės, įvaizdį.

Prof. V. Čekmonas dirbo Vilniaus universiteto Slavų filologijos katedros vedėju, Kultūrinių bendrijų centro direktoriumi. Profesorius skaitė pranešimus tautinių bendrijų konferencijose, seminaruose. ■

Jau tada Lietuvos Vyriausybė, paskyrusi du ministrus be portfelių žydų ir gudų reikalams, pabrėžė, kad Lietuvos valstybę kuria visų tautybių žmonės.

Iš Ministro Pirmininko Gedimino Kirkilo kalbos Vyriausybės 90 – mečio minėjime

Apskritojo stalo diskusija: tautinių mažumų reikalai

Lapkričio 18 d. Tautinių bendrijų namuose buvo surengta apskritojo stalo diskusija tema „Gudų ir žydų reikalų ministrai tarpukario Lietuvoje“. Renginys skirtas Lietuvos Respublikos vyriausybės 90 – mečiui, kuris suėjo šiais metais. Jame dalyvavo Tautinių bendrijų tarybos nariai, kiti tautinių mažumų organizacijų atstovai.

Pradėdamas diskusiją, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas pasakė, kad tautinių mažumų problematika buvo gana svarbi Lietuvos gyvenime tarpukario laikotarpiu. Tautinės mažumos sudarė beveik penktadalį šalies gyventojų. Atsakingą valstybės požiūrį į tautines mažumas liudija ir tai, kad

tiek 1922 m., tiek 1928 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje buvo atskiri skyriai, skirti tautinių mažumų teisėms. 1922 m. gegužės 12 d. Vyriausybė priėmė Deklaraciją dėl tautinių mažumų apsaugos Lietuvoje. Deklaracijos nuostatos, pažymėjo A. Petrauskas, iš esmės atitiko tuo metu Europoje susiformavusį tautinių mažumų apsaugos mechanizmą – savo turiniu ji buvo panaši į kitų po Pirmojo pasaulinio karo naujai susikūrusių Europos valstybių tarptautinius išpareigojimus tautinių mažumų apsaugos srityje. Nuo 1919 m. iki 1924 m. Lietuvoje egzistavo žydų ir gudų reikalų ministrų be portfelių postas.

Pranešimus skaitė Mykolo Romerio universiteto Strateginio valdymo ir politikos fakulteto Politikos mokslų

katedros profesorius dr. Šarūnas Liekis ir Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Naujosios istorijos katedros docentas dr. Saulius Kaubrys. Pranešėjai plačiai nušvietė to meto politinę situaciją, problemas, kurias sprendė pirmosios Lietuvos vyriausybės šalies viduje ir tarptautinėje arenoje, taip pat etninės politikos srityje. Vyriausybė rūpinosi tautinių mažumų švietimu jų gimtosiomis kalbomis, rėmė kultūrinių organizacijų veiklą, sprendė pilietybės reikalus.

Apskritojo stalo diskusijos dalyviai kėlė daug klausimų, kurie aktualūs ir šiandien, kai Lietuva yra Europos Sąjungos narė ir tautinių mažumų problemos sprendžiamos naujomis istorinėmis sąlygomis.

TBN inf.

Tarpukario ministrų be portfelio tradicija tęsiama

Šių metų lapkritį sukako 90 metų, kai buvo suformuota pirmoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Visą mėnesį vyko šventiniai renginiai, skirti šiai datai paminėti, prisimenami Vyriausybės nariai, jų nuveikti darbai. Tarp jų vienu metu buvo du ministrai, kurie rūpinosi tautinių mažumų reikalais.

Jonas AUGULIS

Nors Lietuvos Taryba paskelbė nepriklausomybę 1918 m. vasario 16 d., visišką nepriklausomybę Lietuva išsikovojo tik po Vokietijos pralaimėjimo Pirmajame pasauliniame kare.

Prieš 90 metų, lapkričio 5 d., Valstybės tarybos prezidiumas Augustiną Voldemarą paskyrė ministru pirmininku. Jis 1918 m. lapkričio 11 d. sudarė pirmąją Vyriausybę.

A. Voldemaro kabineto nariais tapo ir du ministrai be portfelio, kuravę tuo metu tautinių mažumų

Pasak istoriko prof. dr. Šarūno Liekio, atkūrus nepriklausomybę ministrai turėjo daug darbo

klausimus. Žydų reikalų ministru be portfelio tapo gydytojas Jokūbas Vy-

jog žydų autonomijos projektas ne- perspektyvus. Autonomija, juridinių

Petro Naljkono nuotr.

Tautinių mažumų ir išėivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann įsitikinęs, kad Lietuvos valstybės požiūrį į kitų tautybių bendruomenes lemia valstybingumo tradicijos.

godskis, o gudų reikalų ministru be portfelio buvo paskirtas teisininkas Juozapas Voronko.

Vėliau, nuo 1920 m., ministrai be portfelio buvo: žydų klausimais – istorikas Maksas Soloveičikas, gudų – Dominikas Simaška. Ministrų be portfelio postai tarpukario Lietuvos vyriausybėse išliko maždaug iki 1924 m.

Apie ministrus be portfelio papasakojo Mykolo Romerio universiteto istorikas profesorius dr. Šarūnas Liekis.

KURAVO ŽYDŲ AUTONOMIJĄ

Istorikas Š. Liekis pasakojo, kad sprendžiant žydų klausimą buvo numatyta palaipsniui sukurti Lietuvoje žydų autonomines institucijas. Jos turėjo tapti žydų gyvenimo centru ir administruoti jų gyvenimą. Žydų autonomija galutinai ėmė veikti 1920 m., paskelbus įstatymą dėl žydų bendruomenių apmokestinimo. Autonomijos institucijų kompetencijai buvo priskirti žydų bendruomenių ekonominiai, socialiniai, kultūriniai ir švietimo klausimai.

Vėliau Lietuvos valdžia dėl vidaus politinių konfliktų ir supratusi, kad viltys, dėtos į autonomijos sukurtas struktūras, nepasiteisina, nusprendė,

manipuliacijų pagalba, buvo likviduota, o ministro be portfelio postas panaikintas. Autonomijos atšaukimą palaikė didžioji dalis žydų religinių partijų ir politikų, jiems oponavo tik sionistinės pakraipos politinės jėgos.

GU DŲ KLAUSIMAS

Gudų klausimas buvo sudėtingas ir persipynęs su tuometės Lenkijos ir sovietų Rusijos interesais kontroliuoti dabartinę Baltarusijos teritoriją. 1918 m. kovo 25 d. paskelbta baltarusių valstybė – Baltarusijos Liaudies Respublika – buvo silpna, egzistavo labai trumpai ir nekontroliavo visos tautos, teritorijos ir valdžios.

Besikurianti Lietuvos valstybė reiškė pretenzijas į lietuviškai šnekančias teritorijas ir į dalį istorinių Lietuvos žemių aplink Vilnių ir Gardiną. Be to, buvo aktualu palaikyti su šiuo kaimyniniu regionu kuo geresnius santykius.

J. Pilsudskis 1918 m. ir vėliau, pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, manė, jog tikslinga atkurti Lietuvos-Lenkijos Respubliką ir tik po to apsispręsti dėl ją sudarančių dalių ateities. Tuo tarpu besikuriančioje Lenkijos Respublikoje viršų ėmė Romano Dmovskio šalininkai, palaikę Lenkijos Respublikos etninės sienos atkūrimą. Gardinas ir Vilnius pateko į planuojamos etninės Lenkijos teritoriją. Ministras D. Simaška kiek galėdamas ieškojo paramos besikuriančiai gudų valstybei, kad, jo manymu, baltarusiškos teritorijos ne-

atitektų Lenkijai ar Sovietų Sąjungai. Jis tikėjo, jog Lietuvos prieglobstis sudarys galimybę išlaikyti dalinį baltarusišku žemių savarankiškumą.

„Lietuvai ir sovietų Rusijai 1920 m. liepos 12 d. pasirašius taikos sutartį, o vėliau, 1920 m. spalį, Želigovskio armijai okupavus Vilniaus kraštą, gudų klausimas ilgam prarado savo aktualumą, todėl Vyriausybėje ministro be portfelio postas buvo panaikintas“, - sakė istorikas Š. Liekis.

TRADICIJOS TĘSIAMOS ŠIANDIEN

„Prisimenant tarpukario Lietuvos ministrus be portfelio ir žvelgiant į šių dienų realijas, galima išvelgti nemažai istorinių paralelių“, - sako Tautinių mažumų ir išėivijos departamento prie Lietuvos respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann.

A.Voldemaro Vyriausybei įsteigiant ministrų be portfelio postus, valstybė sprendė tų metų aktualius tautinių mažumų klausimus. Panašius tikslus Lietuva kėlė ir prieš 20 metų, nes 1989 – ujų lapkričio mėnesį buvo priimtas Tautinių mažumų įstatymas ir įsteigtas Tautybių departamentas, kurio vadove buvo paskirta Halina Kobeckaitė.

Šios istorinės sąsajos byloja, kad ir prieš 90, ir prieš 20 metų Lietuva neignoravo, o bandė spręsti Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų klausimus valstybės lygiu. Tokį pragmatišką ir tolerantišką Lietuvos valstybės požiūrį į šalyje gyvenančias kitų tautybių bendruomenes lėmė valstybingumo tradicija, atėjusi iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų, valstybės, kurioje buvo stengiamasi suderinti įvairių tautų ir konfesijų interesus, sugyventi su kaimynais ir gerbti kita kalba kalbančius savo piliečius. „Tai rodo, kad mūsų šalis turi tradicijas, kaip spręsti mažumų problemas. Departamentas šiandien stengiasi tęsti šias galias tradicijas“, - sakė S. Vidtmann. ■

Įsigaliojo naujos redakcijos Asmens vardo, pavardės ir tautybės keitimo taisyklės

Nuo lapkričio 5 d. įsigaliojo naujos redakcijos Asmens vardo, pavardės ir tautybės keitimo taisyklės (toliau – Taisyklės). Pagal naują Taisyklių redakciją sutrumpėjo asmens prašymo pakeisti vardą, pavardę ar tautybę nagrinėjimo terminas. Nuo šiol civilinės metrikacijos įstaiga prašymą turės išnagrinėti ne vėliau kaip per du mėnesius nuo prašymo pateikimo dienos. Tačiau prireikus atkurti prarastą civilinės būklės akto įrašą arba gauti iš užsienio valstybių institucijų ar valstybės archyvo civilinės

būklės aktų įrašų nuorašus, pažymas, civilinės metrikacijos įstaigos vadovo sprendimu šis terminas galės būti pratęstas iki keturių mėnesių. Pagal ankstesnę Taisyklių redakciją prašymas pakeisti vardą, pavardę, tautybę turėdavo būti išnagrinėtas ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo prašymo padavimo, o prireikus atkurti prarastą civilinės būklės akto įrašą, Teisingumo ministerija ši terminą galėdavo pratęsti iki šešių mėnesių.

Naujos redakcijos Asmens vardo, pavardės ir tautybės keitimo taisyklė-

mis taip pat patvirtinta paprastesnė prašymo pakeisti vardą, pavardę, tautybę forma. Nuo šiol asmenims nebereikės nurodyti duomenų apie savo teistumą, informacijos apie anksčiau darytus vardo, pavardės, tautybės pakeitimus, pridėti nuotraukos.

Nauja ir tai, kad leidimas keisti vardą, pavardę, tautybę neteks galios, jei pareiškėjas per šešis mėnesius nuo pranešimo apie leidimą nesikreips į civilinės metrikacijos skyrių.

TBN inf.

Tolerancijos ženklas – klevo lapas

Lapkričio 14 d. per 200 Lietuvos mokyklų vyko Tarptautinei tolerancijos dienai skirta pilietinė akcija „Tolerancijos lapas“. Šios akcijos metu moksleiviai papuošė mokyklas savo rankomis pagamintais klevo lapais. Tai buvo ne paprasti, bet „Tolerancijos lapai“. Ant vienos iš jų pusės mokiniai aprašė savo pastebėtus netolerancijos atvejus trijose aplinkose: mokykloje, šeimoje, valstybėje. Kitoje klevo lapo pusėje patys mokiniai sugalvojo ir parašė – kaip netolerancijos atvejų galima būtų išvengti. Po to, vadovaujant mokytojams, moksleiviai kartu aptarė pateiktas situacijas.

Neringa JURČIUKONYTĖ

Tarptautinės istorinio teisingumo komisijos atstovė ryšiams su visuomene

TOLERANCIJOS SVARBA DIDĖJA

Tolerancijos, kaip elgesio modelio ir aktyvios pilietinės pozicijos, svarba pastaraisiais metais labai išaugo.

„Šiandieniniame pasaulyje nuolat kyla nepakantumo kitam prostrūčiai, rasiniai ir tautiniai konfliktai. Tačiau tai ne tik globalinė problema“, – teigė Tarptautinės istorinio teisingumo komisijos direktorius Ronaldas Račinskas. – „Mūsų Lietuvos visuomenė yra daugiatautė, ją sudaro skirtingų pažiūrų, tradicijų ir religijų žmonės. Dėl globalizacijos procesų vis dažniau Lietuvoje susiduriame su naujomis kultūromis ir tradicijomis, o lietuviai nuvykę į kitas šalis patys tampa

nauja ir nepažinta grupė. Todėl vieningas kelias gyventi vieniems šalia kitų – išmokti pripažinti skirtumus. Deja, su nepakantumu, smurtu, žmogaus teisių pažeidinėjimais susiduriame visur: namuose ir viešose vietose, mokyklose ir gatvėse. Todėl kalbėti apie toleranciją, skiepyti ją moksleiviams, ugdyti pačiam – be galo svarbu, kai visuomenė nuolat keičiasi ir mes turime prie pokyčių prisitaikyti“.

Tarptautinės istorinio teisingumo komisijos švietimo programų koordinatorė Ingridos Vilkienė

nuomone, tokios akcijos padeda suvokti tolerancijos reikšmę, iškiepyti tolerantiško elgesio modelį.

„Dalis mokinių nežino žodžio „tolerancija“ prasmės. Kartais jie pasielgia netolerantiškai, bet net nesusimąsto, jog tai netolerancija kito atžvilgiu. Ir tokių pavyzdžių galime rasti ne tik istorijoje, bet ir

Moksleiviai suaugusiems prie atlapų segė klevo lapus.

kasdieniniame mūsų gyvenime: šeimoje, mokykloje, miesto gatvėse. Todėl manome, kad su gilia ir šiuo metu Lietuvai itin aktualia žodžio prasme geriausia susipažinimo forma – pilietinės akcijos“, – sakė I. Vilkienė.

MOKINIAI PASTEBI IR TAUTINĘ BEI RASINĘ NETOLERANCIJĄ

„Daugiausia netolerancijos pavyzdžių – iš aplinkos, kurioje vaikai

praleidžia daugiausia laiko“, – su mokinių pateiktais netolerancijos pavyzdžiais susipažinusi kalbėjo I. Vilkienė.

Pažymėtina ir tai, kad daugiatautėse mokyklose besimokantys mokiniai ne retai išskyrė tautinę bei rasinę diskriminaciją. „Trenerio V. Garasto rasistinis komentaras apie juodaodį krepšinio žaidėją, antisemitiniai išpuoliai prieš žydų bendruomenę, išpuolis prieš dainininkę Berneen, „skinhead‘ų“ eisena Kovo 11-ąją dieną, Kaune vykęs išpuolis prieš juodaodį legionierių,

rasistinis Lietuvos futbolo rinktinės sirgalių plakatas Lietuvos – Prancūzijos varžybose“, – visi šie atvejai buvo pastebėti įvairių Lietuvos mokyklų mokinių.

Vyresnių klasių mokiniai netolerancijos atvejus perkėlė į istorinį kontekstą: kryžiaus žygiai, netolerancija religija (tęsiasi iki šiol).

„Skaudu kai per dviračio žinias šaipomasi iš lenkų“, „mane skaudina

požeminėse perėjose esantys užrašai „rusai lauk iš Lietuvos“, „labai skaudu, kai žiniasklaidoje kalbama, jog rusai yra okupantai, Sovietų Sąjunga juk buvo okupantė, o mes esame rusų tautybės Lietuvos piliečiai“, – citatos iš vaikų užrašų ant klevo lapų.

Vieną moksleivę labai įžeidė užrašas per Kovo 11 d. „juden raus“ ir „rusai lauk“. Mergaitė teigė, kad jai gaila ir kitų tautinių mažumų Lietuvoje. „Jos gali susilaukti

tokios pačios neapykantos, kaip kadais žydai“, – rašė ji.

Visi mokinių nurodyti atvejai vėliau buvo aptarti su mokytojais. Tikimasi, kad netolerancijos

akcijų sprendimo ieškojimas mokiniams padės rasti kelią, kaip patiems jos išvengti. „Svarbu pabrėžti, kad mokinių identifiukuoti netolerancijos atvejai yra savotiškas signalas ir artimiesiems bei mokyklos bendruomenei“, – sakė I. Vilkienė. Anot jos, kai kurie vaikų nurodyti atvejai, siekiant į jų sprendimą įtraukti ir mokyklos bendruomenę, bus aptarti mokytojų tarybos posėdyje.

ŠI DIENA MINIMA KASMET

Tarptautinės Tolerancijos dienos minėjimas yra Tarptautinės istorinio teisingumo komisijos įgyvendinamos „Švietimo apie totalitarinių režimų nusikaltimus, nusikaltimų žmogiškumui prevencijos ir tolerancijos ugdymo“ programos dalis. Tolerancijos akciją vykdo Lietuvos mokyklose išikūrę Tarptautinės istorinio teisingumo komisijos inicijuoti Tolerancijos ugdymo centrai bei kitos prie akcijos prisijungti nusprendusios mokyklos. Šiuo metu Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose jau veikia 57 tokie centrai.

Tarptautinė tolerancijos diena Lietuvoje minima nuo 2003 m. Per penkerius metus visoje šalyje vyko pilietinės akcijos „Siena“, „Tolerancijos kelias“, „Permainų vėjas“, mokinių konferencijos, piešinių parodos tolerancijos tema ir net bėgimo maratonas Tolerancijos taurei laimėti. ■

Viršutinėje nuotraukoje: Tolerancijos dieną Vilniaus Lazdynų vid. m-kloje lankėsi Seimo narys Gintaras Steponavičius (dabar švietimo ir mokslo ministras, trečias iš dešinės).

Lietuvos tautinėms bendrijoms

Nuoširdžiai sveikinu jus Naujųjų metų proga.

Palydėdami besibaigiančius ir pasitikdami Naujuosius, su optimizmu ir tikėjimu žvelkime į ateitį.
Nauji metai atneša naujų tikslų, idėjų ir vilčių.

Linkiu jums, brangūs bendrapiliečiai, jūsų šeimoms, artimiesiems turiningų, dosnių, laimingų
Naujųjų metų. Tegul 2009-aisiais išsipildo visos jūsų svajonės ir lūkesčiai.

Stanislav Vidtmann
Tautinių mažumų ir išeivijos departamento
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
generalinio direktoriaus pavaduotojas

Hromadai – 20 metų

Vilniaus ukrainiečių bendrija paminėjo savo jubiliejų

Grupė Vilniaus ukrainiečių bendrijos narių Tautinių bendrijų namuose.

Spalio 17 d. Tautinių bendrijų namuose Vilniaus ukrainiečių bendrija šventė įsikūrimo 20-ųjų metinių jubiliejų. Šia proga bendrijai sveikinimus atsiuntė Seimo pirmininkas Česlovas Juršėnas, Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas. Jų sveikinimus perskaitė Tautinių mažumų ir išeivijos departamento

prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas.

Nuo pat pirmųjų įsikūrimo dienų Vilniaus ukrainiečiai aktyviai įsijungė į visuomeninį Lietuvos gyvenimą, visomis jėgomis palaikė permainas, kurios prasidėjo prieš 20 metų. Jie dalyvavo Sąjūdžio veikloje, jo rengiamuose

mitinguose, kitose akcijose, budėjo prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų grėsmingomis 1991-ųjų metų sausio dienomis ir naktimis. Be abejo, daug kas prisimena Ukrainos geltoną-žydrą vėliavą, kuri plevėsavo toje vietoje, kurioje dabar stovi Seimo bendrabutis.

Per du dešimtmečius sostinėje gyvenantys ukrainiečiai daug padarė, puoselėdami tautinę savimonę, kalbą, kultūrą, tradicijas, siekdami išsaugoti turtingą kultūrinį ir istorinį ukrainiečių paveldą Lietuvoje. Šiomet nutarta pastatyti Vilniuje paminką didžiajam ukrainiečių tautos kobzariui Tarasui Ševčenkai, o ant pastatų, kuriuose gyveno ir kūrė poetas, pritvirtintos memorialinės lentos. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete atidaryta T. Ševčenkos auditorija. Joje vykstančiuose renginiuose visada atsispindi Ukrainos istorija ir ukrainiečių tautos tradicijos.

Vievyje atidengta memorialinė lenta įžymiam ukrainiečių mokslininkui, visuomenės ir religiniam veikėjui, pirmosios slavų gramatikos autoriui Meletijui Smotrickiui.

Dešimt metų Vilniau ukrainiečių bendrijai vadovauja Natalija Šertvytienė. Tai didelis jos nuopelnas, kad su bendrijos nuomone skaitomasi, jos balsas girdimas valstybinėse

institucijose. N. Šertvytienė antrą kadenciją iš eilės atstovauja Lietuvos ukrainiečių organizacijoms Tautinių bendrijų taryboje, yra šios Tarybos pirmininko pavaduotoja. Minint bendrijos jubiliejų, jai buvo įteiktas Tautinių mažumų ir išeivijos departamento Garbės aukso ženklas. Šiais metais N. Šertvytienei suteiktas Ukrainos valstybinis apdovanoji-

mas – trečiojo laipsnio ordinas „Už nuopelnus“.

Jubiliejaus proga Bendrijos pirmininkės pavaduotojas Igoris Ivancas apdovanotas Tautinių mažumų ir išeivijos departamento Garbės sidabro ženklu. Grupei Bendrijos narių įteikti Tautinių bendrijų namų Padėkos raštai.

TBN inf.

Jaunimas – už toleranciją ir geranoriškumo tautinėms mažumoms skatinimą

Eglė BUTKUTĖ

Lietuvos jaunimo turizmo centro metodininkė

JAUNIMAS IŠ KETURIŲ ŠALIŲ

Rugpjūčio – lapkričio mėnesiais buvo vykdomas Europos Sąjungos programos „Veiklus jaunimas“ jaunimo mainų projektas „Iš paukščio skrydžio“. Jis buvo skirtas tautinių mažumų iš keturių Europos šalių (Latvijos, Lietuvos, Rumunijos ir Vengrijos) integravimui į visuomenę bei jaunimo tolerancijos ir geranoriškumo tautinėms mažumoms skatinimui, o taip pat jaunimo švietimui, kuris dažnai yra pirmas žingsnis į visuomenės kaitą.

Jaunimo mainai vyko rudenį Vilniuje. Juose dalyvavo dvidešimt aštuoni 15-22 metų jaunuoliai ir penki grupių vadovai. Iš kiekvienos šalies atvyko 6-8 jaunuoliai, tarp kurių buvo 2-4 skirtingų tautinių mažumų atstovai. Šalių – partnerių buvo paprašyta į grupės sudėtį įtraukti rusų, romų ir žydų tautybių atstovų. Pagrindinė sąlyga norintiems dalyvauti mainuose – anglų kalbos žinios, pakankamos aktyviai įsitraukti į projekto veiklą.

DARBAS VIRTE VIRĖ

Projekto dalyviams Vilniuje buvo sudarytos puikios sąlygos dirbti su panašaus likimo jaunuoliais iš kitų

Europos Sąjungos programos „Veiklus jaunimas“ jaunimo mainų projekto „Iš paukščio skrydžio“ dalyviai

šalių, dalintis patirtimi, gilintis į savo gimtosios šalies istoriją, religiją, meną, literatūrą. Jaunuoliai turėjo progos geriau pažinti skirtingų kultūrų, tačiau šalia jų gyvenančius žmones. Visi dalyviai tiesiogiai, per neformalųjį ugdymą sprendė ksenofobijos, tautinės diskriminacijos, nelygių galimybių problemas.

„Iš paukščio skrydžio“ – daugialypis projektas. Kiekviena mainų diena buvo skirta vis kitai pažinimo sričiai, pavyzdžiui, kalbai ir literatūrai, istorijai, architektūrai ir kt. Jų metu jaunuoliai atliko įvairias užduotis grupėse: rinko informaciją apie iškiliausią savo tautos asmenybę, iš savo gimtosios kalbos į anglų kalbą vertė trumpą literatūrinį tekstą. Dieną, skirtą architektūrai, analizavo įvairius architektūrinius stilius ir ieškojo jų apraiškų Vilniaus senamiestyje.

Atlikę grupines užduotis, jaunuoliai

savo darbą pristatė vieni kitiems bei projekto svečiams. Programos metu dalyviai vyko į ekskursijas, gilinosi į savo religiją, kūrė ženklą „Stop ksenofobijai“, kuris vėliau buvo perkeltas ant visiems projekto dalyviams gaminamų marškinėlių bei kt.

ĮGYJA NEĮKAINUOJAMŲ ĮGŪDŽIŲ

Šio ir panašių projektų rezultatai labai svarbūs. Jauni žmonės įgyja neįkainuojamų užsienio kalbos, viešo kalbėjimo, tarpkultūrinio bendravimo ir kitų įgūdžių, plečiasi jų pažinimo ribos, o, svarbiausia, jie įgyja daugiau tikros ir nesuvaidintos tolerancijos, dažnai taip trūkstamos mūsų visuomenėje.

Šį projektą vykdė Lietuvos jaunimo turizmo centras, finansiškaip parėmė Europos Komisija. ■

Trys klausimai

Jonas RUMŠA

- Jūsų Centras – tikri tautų namai. Čia randa įdomų užsiėmimą, mokosi daugelio tautybių atstovai. Papasakokite apie tai plačiau.

- Tai nieko nuostabaus. Visaginas – daugianacionalinis miestas, o mūsų Centras, pasakyčiau, yra miesto veidrodys, kuris atspindi

miesto bendruomenę.

Viena pagrindinių jo veiklos krypčių – darbas su įvairių tautybių vaikais ir jaunimu. Centre veikia „Gimtoji mokykla“, kurioje yra armėnų, baltarusių, lenkų, totorių, ukrainiečių, vokiečių klasės ir taikomosios dailės studija. Deja, šiais mokslo metais dėl finansinių kliūčių negalėjo laiku pradėti darbo armėnų ir vokiečių klasės. Tikimės, kad miesto Taryba parems mus finansiškai ir šios klasės pradės veikti.

Mūsų mokykloje vaikai ir jaunimas mokosi gimtosios kalbos, susipažįsta su savo etninės tėvynės istorija, geografija ir etnokultūra, kartu su tėvais atstovauja savo tautinei bendruomenei įvairiuose festivaliuose, rengia įdomias šventes, susipažįsta su Lietuvos istorinėmis vietomis.

Yra pavyzdžių, kai į mokyklą vaikai ateina iš šeimų, kurių tėvai nežino savo tautos kalbos. Vaikai ją išmoksta ir tokiu būdu per vaikus į šeimą gražinama jų senelių ir protėvių kalba.

Vaikai įgyja tarpkultūrinio bendravimo įgūdžių, jiems skiepijama

Irinai Kuznecovai, l. e. p. Visagino tautinių kultūrų centro direktorei

tolerancija, pilietiškumas, pagarba tautinėms tradicijoms.

Kasmet iš mokyklos išleidžiame po 22 – 23 mokinius.

„Gimtojoje mokykloje“ dirba pasiaukojantys, savo darbą mylintys pedagogai. Šiomet totorių klasės mokytoja Zilya Karimova apdovanota Garbės ženklu „Nusipelnęs Tatarskano mokytojas“.

- Kokia meno kolektyvų veikla?

- Mūsų Centre veikia vienuolika meno kolektyvų, kurie atstovauja septynioms bendrijoms: armėnų, baltarusių, lenkų, rusų, totorių, ukrainiečių, vokiečių. Be to, yra lietuvių liaudies šokių grupė ir pagyvenusių žmonių choras.

Kolektyvai aktyviai dalyvauja kultūriniame miesto gyvenime, atstovauja Visaginiui respublikiniuose ir tarptautiniuose festivaliuose. Tradiciniais tapo šie renginiai: baltarusių dainos šventė, lenkų dainos festivalis, rusų kultūros dienos, totorių sabantujus, ukrainiečių kultūros festivalis.

Šiomet įvairiuose tarptautiniuose festivaliuose dalyvavo ukrainiečių meno kolektyvas „Kalyna“, baltarusių ansamblis „Suzorje“, lenkų dainų ansamblis „Tumelianka“, rusų folkloro ansamblis „Bylina“ ir kt. Totorių meno kolektyvas „Miras“ ir „Gimtosios mokyklos“ totorių klasės mokiniai dalyvavo tarptautiniame projekte „Užsienio totorių kultūros pristatymas“, kuris vyko Totorijos sostinėje Kazanėje.

Šiomet Visagino tautinių kultūrų centras kartu su Savivaldybės Administracijos švietimo, kultūros ir sporto skyriumi suorganizavo vieną iš didžiulių miesto renginių – II-ąją tarptautinį tautinių kultūrų festivalį, kuris pripažintas Utenos apskrities

turizmo konkurso „Sėkmės pasaga 2008“ „Metų renginiu“.

Apkritai Centro kolektyvai šiais metais dalyvavo 80-tyje renginių, kurių 52 vyko Visagine, 20 – kituose Lietuvos miestuose ir 8 – užsienio šalyse.

Centre nuolat verda kultūrinis gyvenimas. Čia vyksta paveikslų, fotografijos, įvairių tautų liaudies menininkų parodos, literatūriniai vakarai, folkloro, kulinarinio paveldo šventės, kameriniai koncertai, festivaliai.

- Su kokiomis problemomis teko susidurti šiais metais?

- Šie metai mums buvo įtempto darbo metais. Nežiūrint to, kad veiklos apimtis buvo finansuota 82 procentais, mes stengėmės, ir tai mums pavyko, įvykdyti visus užsibrėžtus darbus, nes priešingu atveju ne vienas meno kolektyvas būtų neišvykęs į tarptautinį kultūros festivalį, būtų tekę atsisakyti įdomių renginių ir pačiame Centre.

Be finansavimo, kitas mūsų rūpestis – Centro renovacija, kuri prasidėjo 2007 m. Ją vykdėme, nemažindami savo veiklos apimties. Tam padėjo gerai suplanuoti renovacijos darbai, kurie buvo vykdomi dviem etapais. Du trečdaliai Centro ploto jau atnaujinta. Tai labai malonu, nes patalpos, daugelį metų eksploatuojamos, jau buvo labai nudėvėtos.

Mūsų Tautinių kultūrų centras – nepaprastas. Tai pirmoji tautinių bendrijų kultūros ir švietimo įstaiga Lietuvoje. Ji įkurta 1990 m. rugsėjo 1-ąją. Po šiek tiek daugiau nei pusantros metų švęsime 20-ties metų jubiliejų. Be to, ir mūsų veikla labai plati, apima, kaip matėme, vaikus ir suaugusius.

Esame dėkingi Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui, Visagino miesto savivaldybei už paramą, kurią nuolat jaučiame. ■

Pas kaimynus apsilankius

Devyniasdešimt aštuoni proc.
Latvijos čigonų (romų) yra šios valstybės piliečiai

* * *

2012 m. Estijos mokyklose rusų mokomąja kalba 60 proc.
dalykų bus mokoma valstybine kalba

Spalio 22-25 d. Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės kartu su Švietimo ir mokslo ministerija surengė šalies tautinių mažumų šeštadienių (sekmadienių) mokyklų mokytojų ir valstybės institucijų atstovų studijų vizitą – seminarą „Tautinių mažumų formalaus ir neformalaus ugdymo veiklos reglamentavimas: Latvijos ir Estijos patirtis“. Apie viešnagę pas kaimynus, patirtus išpūdžius paprašėme papasakoti delegacijos vadovės, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento Tautinių mažumų skyriaus vedėjos Rasos Paliukienės.

mokinių, tarp jų ne tik lietuvių kilmės, bet ir kitų tautybių vaikai, gyvenantys šiame miesto rajone. Visų dalykų, išskyrus Lietuvos istoriją, etnokultūrą, mokoma latvių kalba. Tačiau tautinė mokinių savimonė formuojama ne tik šių pamokų metu. Mokykloje gražios meno saviveiklos ir kitos popamokinės veiklos tradicijos. Švenčiamos

lietuviškos šventės, kviečiami menininkai, poetai, etnografiniai ansambliai iš Lietuvos. Mokykloje veikia muziejus „Lietuviai Latvijoje“.

Mūsų delegaciją maloniai priėmė ypatingų pavidimų ministras visuomenės integracijos reikalams Oskaras Kastens ir jo bendradarbiai. Beje, O. Kastens pernai lankėsi Lietuvoje, pabuvojo mūsų departamente, Tautinių bendrijų namuose. Latvijoje, kaip ir mūsų šalyje, aktualu romų integracijos į visuomenę problema. Šeimini-

Lietuvos delegacija Talino senamiestyje.

Išvykoje dalyvavo vokiečių ir žydų šeštadienių mokyklų iš Kauno, ukrainiečių – iš Jonavos, baltarusių – iš Klaipėdos, rusų – iš Vilniaus ir Marijampolės, latvių – iš Joniškio pedagogai.

Lankėmės Rygos lietuvių vidurinėje mokykloje. Ji žinoma Latvijoje,

turi gerą vardą. Tai didelis mokyklos direktorės Aldonos Treijos, daugiau kaip 30 mokytojų kolektyvo nuopelnas. Mokykla savo veiklą pradėjo 1991 m., turėdama pagrindinės mokyklos statusą, vėliau išaugo į vidurinę. Dabar joje mokosi apie 300

kai papasakojo apie šiuo metu vykdomą valstybinę programą „Čigonai (romai) Latvijoje“ 2007 – 2009 m. Pilietybės ir migracijos valdybos duomenimis, 2006-ųjų metų pradžioje Latvijoje gyveno 8.498 čigonų (romų) tautybės asmenys, t. y. 0,3 proc. visų

šalies gyventojų. (Latvijoje abu terminai, apibūdinantys šios tautybės asmenis, naudojami visada kartu, žodis *romai* rašomas skliausteliuose. Kalbėdami apie Latviją, šios tvarkos prisilaikysime ir mes). Tačiau romų nevyriausybinų organizacijų lyderiai ir tyrinėtojai mano, kad iš tikrųjų čigonų (romų) skaičius siekia 15 – 18 tūkstančių žmonių. Kaip bebūtų, tai žymiai daugiau negu Lietuvoje.

Čigonai (romai) – viena seniausių etninių grupių Latvijoje – gerai moka latvių kalbą, 98 proc. yra Latvijos piliečiai. Tai, be abejo, svarbios, integraciją lengvinančios aplinkybės. Tačiau Latvijoje, kaip ir daugelyje kitų Europos šalių, tarp šios tautybės asmenų žemas išsilavinimo, aukštas nedarbo lygiai (tik 7,9 proc. romų turi vidurinį išsilavinimą, tik 2 proc. – nuolatinį darbą). Sociologinių apklausų duomenimis, daugiau kaip pusė respondentų neigiamai žiūri į romus.

Šias ir kitas čigonų (romų) gyvenimo problemas ir turi spręsti aukščiau minėta valstybinė programa.

Kokia Estijos tautinių mažumų padėtis švietimo srityje? Kaip žinoma, šioje Baltijos šalyje vykdoma švietimo reforma. Iki 2012 m. tautinių mažumų ugdymo įstaigų vienuoliktose – dvyliktose klasėse 60 proc. dalykų turi būti

dėstoma valstybine kalba. Kaip sakoma, procesas prasidėjo. Mes lankėmės vienoje Talino gimnazijoje rusų mokomąja kalba ir dalyvavome muzikos pamokoje. Jos tema buvo Apšvietos muzika. Mokytoja visą pamoką vedė estų kalba. Muzikos instrumentų pavadinimai, terminai buvo pateikiami dviem kalbomis. Tai nėra lengva ir paprasta. Ir mokytojai, ir mokiniams reikia telkti dėmesį į kalbą, o ne į dėstomo dalyko esmę. Tačiau, matyt, tai tik laiko klausimas. Tiesa, gali kilti klausimas: kodėl pereiti prie mokymo estų kalba pradedama nuo muzikos. Pradėti nuo matematikos ar fizikos būtų per daug sudėtinga ir neabejotinai nukentėtų mokymo kokybė.

Kai dėl neformalaus vaikų ugdymo, tai Estijoje jis yra gan reglamentuotas. Šeštadieninė mokykla gali pradėti savo veiklą, jei joje yra ne mažiau kaip šeši mokiniai. Mokykla turi būti įregistruota atitinkamoje tarnyboje, gauti licenziją. Tada paskiriamas mokyklos direktorius, administratorius, mokytojai, tvirtinama programa, skiriamos lėšos. Mokytojų skaičius ir skiriamų lėšų dydis priklauso nuo mokinių skaičiaus. Gali būti ir nelicencijuotų šeštadieninių mokyklų. Tačiau jos valstybės paramos negauna. Jos gali būti išlaikomos bendruomenės, tėvų lėšomis.

Jeigu palyginsime šeštadieninių mokyklų darbą Estijoje ir Lietuvoje, tai rasime ir panašumų, ir skirtumų. Pas mus jų veikla nėra griežtai reglamentuota. Mūsų nuomone, ugdymo procesas gali būti vykdomas ne tik per pamoką, bet ir per šokį, dainą, teatro spektaklį ir pan. Mes teikiame paramą visoms neformalaus ugdymo įstaigoms. Bet grįžkime į Estiją.

Kaip dirba licencijuotos šio tipo ugdymo įstaigos, galėjome įsitikinti ukrainiečių ir azerbaidžaniečių šeštadieninių mokyklų pavyzdžiu.

Ukrainiečių mokykla įsikūrusi Talino senamiestyje. Erdvios patalpos, veikia unitų bažnyčia, net įkurtas muziejus, nemaža literatūros ukrainiečių kalba biblioteka. Muziejuje tarp eksponatų – ir tautiniai rūbai. Mokykloje mokosi 17 vaikų, kurie ne tik mokosi gimtosios kalbos, susipažįsta su nacionalinėmis tradicijomis, bet ir čia pat esančiose dirbtuvėse meistrauja, mergaitės mokosi siuvinėti.

Gerą išpūdį paliko ir azerbaidžaniečių šeštadieninė mokykla. Ji įsikūrusi patalpose, kurių bendras plotas per vieną tūkstantį kvadratinį metrų. Vaikai mokomi gimtosios kalbos, tikybos, papročių, nacionalinių patiekalų gaminimo. ■

Visagino mokytojai – tarptautinio konkurso laureatai

Visagino „Atgimimo“ gimnazijos rusų kalbos ir literatūros mokytojai Rimai Tarasevičienė šie metai buvo sėkmingi. Ji tapo Tarptautinio A. Puškino pedagogų – rusistų konkurso laureate. Jos konkursinis darbas buvo esė, kurioje autorė pasidalijo išpūdžiais, pabuvojęsi turistinėje kelionėje po Čekiją.

Šiais metais konkurse dalyvavo 368 žmonės iš keturiolikos šalių. Be Nepriklausomų Valstybių Sandraugos ir Baltijos šalių, konkurse pirmą kartą dalyvavo Bulgarijos, Izraelio, Vokietijos atstovai.

Laureatais tapo 50 dalyvių, kurie ir buvo pakviesti į Maskvą atsiimti apdovanojimų ir dalyvauti miesto dienoje. Be diplomų, jiems buvo įteiktos šešių tūkstančių rublių (600 Lt) premijos.

Pirmą kartą konkursą 2000 m. paskelbė laikraštis „Rossijskaja gazeta“ ir Maskvos vyriausybė. Taigi šiemet jis vyko aštuntąjį kartą.

Visagino mokyklų rusų kalbos ir literatūros mokytojai – nuolatiniai šio prestižinio konkurso dalyviai. Ne vieną kartą jie tapo konkurso laureatais.

Pirmąją A. Puškino konkurso laureate iš Visagino 2001 m. tapo Nina Bunina, tuo metu dirbusi „Atgimimo“ gimnazijoje. Kitais metais nugalėtoja laurais atiteko „Gerosios vilties“ vidurinės mokyklos rusų kalbos ir literatūros mokytojai Svetlanai Panokovai, o 2004 m. ir 2005 – Valentina Mamzeliovai bei Irinai Makeičik. („Atgimimo“ gimnazija). Užpernai A. Puškino konkurse dalyvavo jų kolegė Svetlana Lapteva. O štai šiemet R. Tarasevičienės pergalė.

TBN inf.

Konkursas „Geriausioji mokykla – geriausias mokytojas“

Juzef KVIATKOVSKI

Lietuvos lenkų mokyklų mokytojų draugijos „Macierz szkolna“ pirmininkas

Spalio 17 d. Vilniaus lenkų kultūros namų salėje buvo paskelbti XIV konkurso „Geriausioji mokykla – ge-

met jie vidutiniškai siekė 79,4 proc. O kai kurių mokyklų jie žymiai aukštesni. Geri ir stojimo į aukštąsias mokyklas bei kolegijas rodikliai. Absoliuti dauguma moksleivių, baigusių Vilniaus A. Mickevičiaus gimnaziją, Vilniaus S. Konarskio, J. I. Kraševskio vidurines

su miesto mokyklomis. Tarp jų – Vilniaus rajono Egliškių, Mickūnų vidurinės mokyklos, Šalčininkų J. Sniadeckio gimnazija.

Konkurso tikslas – skatinti, kad bendrojo lavinimo mokyklos ir mokytojai taikytų naujausius mokslo

metodus mokymo procese, kad būtų tobulinami mokyklos bendruomenės narių gebėjimai tinkamai reprezentuoti savo mokyklą ir kt.

Konkursas, kaip minėjau, rengiamas kasmet. Jame apibendrinami einamųjų mokslo metų abiturientų bei pagrindinių mokyklų dešimtųjų klasių moksleivių pasiekimų rezultatai.

Konkursui koordinuoti ir rezultatams apibendrinti bei vertinti Draugija paskiria konkurso koordinatorių ir sudaro vertinimo komisiją. Ji vertina konkurse dalyvaujančių mokyklų darbą bei moksleivių žinių rodiklius iš lenkų, lietuvių, užsienio kalbų, matematikos, istorijos, informatikos ir kt.

Mokytojų darbo rezultatai nustatomi pagal mokyklų užpildytas specialias anketas.

Tautinių mažumų ir išėivijos departamento generalinis direktorius Antanas Petrauskas įteikia diplomus geriausiems lietuvių kalbos mokytojams.

riausias mokytojas“ tarp Lietuvos mokyklų lenkų mokomąja kalba rezultatai. Konkurso, kaip ir kasmet, organizavo Lietuvos lenkų mokyklų mokytojų draugija „Macierz szkolna“. Jo nugalėtojai apdovanoti diplomais, jiems įteiktos piniginės premijos.

Pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos vertinamas mokyklų ir mokytojų darbas, yra baigiamųjų valstybinių abiturientų egzaminų ir gimtosios lenkų kalbos abiturientų egzaminų bei stojimo į aukštąsias mokyklas rodikliai, respublikinių ir tarptautinių konkursų rezultatai, užklasinių veikla. Pagal šiuos rodiklius mokyklų lenkų mokomąja kalba rezultatai kasmet geresni. Šie-

mokyklas, mokosi toliau, o Vilniaus Jono Pauliaus II-jo gimnazijos abiturientai visi tęsia mokslus toliau.

XIV konkurso „Geriausioji mokykla – geriausias mokytojas“ nugalėtojai tarp lietuvių kalbos mokytojų:

Ina Jurgelienė – Vilniaus V. Sirokomlės vid. m-klā
 Danutė Bandinskienė – Vilniaus J. Lelevelio vid. m-klā
 Audronė Kuisytė- Zubkaitienė – Vilniaus Jono Pauliaus II-ojo gimnazija
 Gitana Vileikienė – Vilniaus A. Mickevičiaus gimnazija
 Olga Chotian – Šalčininkų J. Sniadeckio gimnazija
 Ona Avižinienė – Vilniaus raj. Mickūnų vid. m-klā
 Rima Kiaušinienė – Švenčionių raj. „Žeimenos“ gimnazija

Gerai nuteikia ir lenkiškų kaimo mokyklų stojimo rezultatai. Jie lygūs arba tik šiek tiek mažesni palyginti

Mūsų konkursą kasmet remia Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Pažintis su įvairių tautų amatais Kaune

Šį rudenį Kauno įvairių tautų kultūrų centras tęsė pavasarį pradėtą praktinių seminarų ciklą, kurio metu visi norintys galėjo susipažinti su tradiciniais įvairių tautų amatais. Kiekvieno užsiėmimo metu lankytojai buvo trumpai supažindinami su pasirinkto amato istorija ir praktiškai mokomi atlikimo technikos bei kitų gamybos ir kūrybos paslapčių. Anksčiau rengti rusų tapybos, totorių ir armėnų siuvinėjimo seminarai sulaukė didžiulio miestiečių susidomėjimo.

Inga ZINKEVIČIŪTĖ

Kauno įvairių tautų kultūrų centro projektų vadovė

IŠ PAPRASTŲ ŠIAUDŲ

Ką galima sukurti iš paprasčiausių šiaudų, galėjo išitikinti seminaro „Baltarusiškas pynimas iš šiaudelių“, kuriam vadovavo Visagino vaikų kūrybos namų dailiųjų amatų mokytoja Larisa Gerasimova, dalyviai.

Šiaudelių pynimas ir šiaudų aplikacijos – viena seniausių amatų tradicijų Baltarusijoje. Šienas nuo seno buvo po ranka kiekvienam žemę dirbančiam žmogui, o dėl savo savybių dar ir lengvai pritaikomas aprangos detalių bei žaislų kūrimui, namų puošimui. Stebina iš pirmo žvilgsnio nesuderinamos šieno savybės: šiaudo priešinimasis jėgai ir neįtikėtina pynių plastika. Tai Baltarusijos meistrai puikiai išnaudoja kurdami šieno skulptūras (arklius, paukščius, lėles), krepšius, galvos apdangalus ir papuošalus.

Armėnų seminaro vadovė Cagik Grigorjeva mokė kurti papuošalus iš karoliukų.

MOLDAVAI – SIUVINĖJIMO MEISTRAI

Apie meninį moldavų siuvinėjimą seminare pasakojo menininkė Liudmila Kudina.

Moldavų tradiciniai raštai traukia akį dekoratyvumu, vilioja spalvų gausa ir pavergia optimizmu. Įvairūs

buityje naudojami siuviniai puošiami švelniais augalijos ir gyvūnijos pasaulio motyvais: povų, fazanų, vynuogių sodų, vaismedžių ir pan. siluetais.

Moldovoje gimusi ir šiuo metu Lietuvoje gyvenanti Liudmila Kudina siuvinėja nuo vaikystės. Autorės sukurti darbai jau pelnė deramą pripažinimą liaudies kūrybos mugėse Lietuvoje, Lenkijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje ir kitose šalyse.

TAUTOS PAŽINIMO ŠALTINIS

Kiekviena tauta per daugelį amžių sukūrė tik jai vienai būdingas kultūros formas – užsiėmimus ir verslus, darbo įrankius, pastatus, aprangą, papročius ir tradicijas. Norint pažinti tautą, reikia pažinti jos šaknis, kurioms priklauso ir tradiciniai liaudies amatai.

Praktiniai seminarai pasirinkti kaip viena geriausių kūrybinius mainus skatinančių ir kultūrinius ypatumus atskleidžiančių priemonių. Tikimės, jog užsiėmimai, vedami Lietuvoje gyvenančių kitų tautų menininkų, paskatins labiau domėtis tautinių mažumų kultūriniu paveldu, suvokti unikalią tautų patirtį ir skirtingų kultūrų vertę. ■

Lietuvos radijo žurnalistė įvertinta tarp-tautiniame konkurse

Virginija BUNEVIČIŪTĖ

Lietuvos radijo ir televizijos žurnalistė Irina Andrianova pagerbta Vakarų Ukrainoje vykusiame tarp-tautiniame radijo ir televizijos konkurse, kuriame varžėsi tautinėms mažumoms skirtų radijo ir televizijos programų autoriai iš 15 šalių.

Lietuvos radijo laidos rusų kalba žurnalistė, anksčiau rengusi ir televizijos laidas, Užgorode vykusiame konkurse pristatė programas apie rusų folklorą Lietuvoje. Abiejose kategorijose – radijo ir TV – I. Andrianovos darbai buvo pripažinti kaip vieni geriausių. LRT žurnalistė renginyje dalyvavo vienintelė iš Baltijos šalių. Konkurso nugalėtojais

tapo Ukrainos, Slovakijos ir Vengrijos atstovai.

Konkursas Užgorode – vienintelis Europoje vykstantis tautinėms mažumoms skirtas radijo ir televizijos konkursas. Jo vieta pasirinkta todėl, kad šis Vakarų Ukrainos miestas garsėja kaip santarvės ir tolerancijos židiny, kuriame gyvena 30 tautybių atstovai. ■

„Melos“ romansų vakarai

Aleksandro Šachovo nuotr.

Rusijos ambasadorius Lietuvoje V. Čchikvadzė įteikė J. Bachmetjevai A. Puškino medalį.

Gruodžio 2 d. Vilniaus mokytojų namuose vyko rusų romano vakaras, kurį surengė klubas „Melos“ ir jo pirmininkė Jelena Bachmetjeva.

Vakaras tradicinis, nes jau daugelį metų mėnesio pirmąjį antradienį romano mylėtojai turi galimybės klausytis šio romantiško muzikinio

žanro kūrybinių J. Bachmetjevės organizuojamose vakaruose. Jie vyksta įvairiose Vilniaus salėse.

Tačiau šį kartą vakaras nuo kitų skyrėsi tuo, kad gruodžio 2-ąją buvo ir „Melos“ vadovės gimimo diena. Šia proga J. Bachmetjevą sveikino jos draugai, bičiuliai, daugelis nuolatinių žiūrovų, dovanojo daugybę gėlių, dėkojo už jos pasiaukojamą darbą rusų kultūros Lietuvoje baruose.

Vakare dalyvavo Rusijos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Vladimiras Čchikvadzė. Jis įteikė J. Bachmetjevai Rusijos Federacijos vyriausybės apdovanojimą – A. Puškino medalį. Ambasadorius taip pat įteikė jai Rusijos tarptautinio mokslinio ir kultūrinio bendradarbiavimo centro prie užsienio reikalų ministerijos (Roszarubežcentr) Garbės ženklą.

TBN inf.

L. Lukoševičienės akvarelių paroda

Spalio 20 d. Tautinių bendrijų namuose atidaryta Larisos Lukoševičienės akvarelių paroda. Akvarelėse – Lietuvos, Rusijos, Palestinos peizažai, daug įvairių gėlių: ramunių, alyvų, ryškių įvairiaspalvių puokščių. Ne nuostabu. L. Lukoševičienė – patyrusi gėlininkė. Meilė gėlėms – ilgametis autorės potraukis.

Piešti L. Lukoševičienė pradėjo, galima sakyti, atsitiktinai. 2002-ųjų metų Kalėdų išvakarėse moteris ant šventinių atvirukų rašė sveikinimo tekstus vaikams. Atsitiko taip, kad atvirukų neužteko. Nieko nebėliko kaip paimti spalvotų pieštukų ir pačiai sukurti atviruką. Pavyko. Vėliau ji ėmė savarankiškai mokytis akvarelės meno, skaityti literatūrą. Teptuko potėpiai L. Lukoševičienės rankose kaskart darėsi vis drąsesni ir tvirtesni.

L. Lukoševičienės akvareles

vertina ne tik eiliniai žiūrovai, bet ir meno profesionalai. Jie ir paakino ją surengti šią parodą, beje, pirmąją, tačiau, tikėsime, nepaskutinę.

L. Lukoševičienė gimė Rusijoje, Smolensko mieste. Baigė Leningrado A. Gerceno pedagoginio instituto Istorijos – filologijos fakultetą. Nuo 1950 m. gyvena Lietuvoje, nemažai metų praleido Klaipėdoje, kur ji ir šiandien gerai prisimenama. L. Lukoševičienė dirbo bibliotekoje, mokykloje, kultūros namuose. Buvo aktyvi „Žinijos“ draugijos lektorė, skaitė paskaitas estetikos, religijos istorijos, stačiatikių kultūros temomis, ruošė laidas

Dmitrijaus Marvejevo nuotr.

Larisa Lukoševičienė.

Klaipėdos radijuje ir televizijoje. Šiame mieste 1989 m. L. Lukoševičienė suorganizavo švietimo draugiją „Žodis“, stačiatikių mokyklą ir rusų meno galeriją. Šiuo metu gyvena Vilniuje.

TBN inf.

Paminėjo Graikijos nacionalinę šventę

Agelina EMINOVA

Lietuvos graikų draugijos „Patrida“
pirmininkė

Tautinių bendrijų namuose Lietuvos graikų draugija „Patrida“ paminėjo Graikijos nacionalinę šventę – „Oxi“ dieną, kuri švenčiama spalio 28 d.

Šios šventės istorija tokia. 1940 m. spalio 28 d. Italijos armija įsibrovė į Graikijos teritoriją. Fašistų agresija sukėlė liaudies protesto bangą. Visoje šalyje vyko mitingai, kuriuose buvo reikalaujama pasakyti okupantams ryžtingą „ne“ („oxi“ – graikiškai „ne“). Šalis ryžtingai stojo ginti savo laisvės ir jau tų pačių metų gruodžio išvakarėse agresoriai buvo išvyti iš Graikijos. Tačiau tai nebuvo galutinė pergalė.

1941 m. balandžio mėnesį fašistinė Vokietija užpuolė Graikiją ir karas tęsėsi dar beveik ketverius metus. Tačiau „Oxi“ diena į Graikijos istoriją įėjo kaip pasipriešinimo fašizmui pradžia. Jos šventimas - tai giliausios pagarbos duoklė didvyriškumui žmo-

Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ nariai Tautinių bendrijų namuose. Centre sėdi Graikijos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Constantine Catsambis. Jam iš kairės sėdi „Patridos“ pirmininkė Agelina Eminova.

nių, kurie sugebėjo pasakyti ryžtingą „ne“ okupantams tada, kai vilties pasiekti pergalę buvo labai mažai.

Puikų šventinį koncertą parengė Tamaros Blažienės vadovaujamas graikų dainos ansamblis.

Šventėje dalyvavo Graikijos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis

ambasadorius Lietuvoje Constantine Catsambis. Jis pasakė daug gerų žodžių „Patridos“ nariams, kurie, jo nuomone, gyvendami toli nuo savo istorinės tėvynės, prisimena ir gerbia jos istoriją bei tradicijas, pažymi valstybines Graikijos šventes, dainuoja graikiškas dainas. ■

Vilniškis muziejus –

A. Puškino muziejų asociacijos narys

Vilniaus literatūrinis A. Puškino muziejus priimtas į A. Puškino muziejų asociaciją Rusijoje.

Šis nutarimas priimtas spalio 24-27 d. A. Puškino valstybiniame istoriniame-literatūriniame muziejuje Michailovskojėje (Pskovo sritis) vykusiame Asociacijos susirinkime.

Kaip „Tautinių bendrijų naujienoms“ papasakojo mūsų muziejaus direktorė Tatjana Michniova, susirinkime buvo plačiai svarstoma, kaip gerinti metodinį muziejų darbą, kaip rengti projektus, plėsti muziejinį turizmą ir kt.

„Svarbiausia, - sakė T. Michniova, - pasiekti, kad muziejų fondai taptų prieinami visuomenei. Dabar lankytojai gali susipažinti tik su muziejų ekspozicija, kuri sudaro dalį visų eksponatų. Didelė vertybių dalis faktiškai neprieinama lankytojams“.

Susirinkime buvo aptariami pasirošimo A. Puškino 210-osioms gimimo metinėms, Pirmajam pasaulio A. Puškino palikuonių suvažiavimui klausimai.

A. Puškino muziejai ketina stiprinti tarpusavio ryšius, keistis parodomis. Pasak T. Michniovos,

kitų metų pradžioje S.-Peterburgo A. Puškino muziejus į Vilnių atveš parodą „N. Gogolis ir A. Puškinas“. Bus ir daugiau įdomių renginių.

A. Puškino muziejai veikia daugelyje pasaulio šalių: Londone, Slovakijoje, Moldovoje, daugelyje Ukrainos miestų.

A. Puškino muziejų asociacija įkurta 2006 m. Šiuo metu jai priklauso 17 muziejų Rusijoje, Lietuvoje ir Ukrainoje. Ateityje į Asociaciją ketinama priimti A. Puškino muziejus Moldovoje, Slovakijoje ir JAV.

TBN inf.

Lietuvoje pagerbtos iškilios moldavų tautos asmenybės

Lučija BARTKIENĖ

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ nariai, moldavai, gyvenantys mūsų šalyje, kitų tautybių žmonės, besidomintys Moldovos istorija ir kultūra, spalio 24 d. paminėjo dvi iškilias moldavų tautos asmenybes: Moldovos kunigaikštį Dimitrijų Kantemirą (suėjo 335-osios gimimo metinės) ir vieną žymiausių moldavų rašytojų Ioną Dručę jo 80-ties metų jubiliejaus proga.

„Šie metai mūsų šalyje paskelbti kunigaikščių Kantemirų dinastijos metais“, - kalbėjo Moldovos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Ion Čiornii. „Dimitrijus Kantemiras ir jo sūnus Antiochas garsino Moldovą toli už jos ribų“.

D. Kantemiras – viena šviesiausių Moldovos asmenybių. Filosofas, matematikas, muzikantas, architektas, diplomatas, rašytojas, istorikas, Berlyno akademijos narys. Mokėjo dešimt kalbų.

Minėjimo metu buvo pademonstruotas filmas apie D. Kantemiro gyvenimą ir veiklą.

Šiais metais Moldovoje minimas ir žymiausio moldavų prozininko bei dramaturgo Iono Dručės 80-ties metų jubiliejus.

Bendrijos „Dačija“ nariai su Moldovos ambasadoriumi Lietuvoje Ionu Čiornii (centre). Jam iš kairės – Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė.

„I. Dručė nepaprastai vaizdingai aprašė Moldovos kaimo gyvenimą. Penki šimtai pasaulio teatrų statė spektaklius pagal Iono Dručės kūrinius. 1999 m. Dručė pateko į žymiausių pasaulio rašytojų dešimtuką. Šie metai mūsų šalyje paskelbti Iono Dručės metais, -pasakojo Moldovos ambasados pirmoji sekretorė Livija Bulat.

Apie I. Dručės ir Lietuvos sąsajas kalbėjo L. Bartkienė. I. Dručės kūriniai išversti ir į lietuvių kalbą. „Pagal jo kūrinius buvo pastatyti spektakliai Vilniaus, Kauno, Panevėžio teatruose, du videospektakliai Lietuvos televizijoje“, -sakė L. Bartkienė.

Renginio dalyviai buvo supažindinti su Lietuvos nacionalinės

Martyno Mažvydo bibliotekos informacinio centro parengta medžiaga rašytojo garbei. Bibliografiniame sąraše – knygų, kūrinių rinkiniuose ir periodiniuose leidiniuose pavadinimai, pokalbiai su rašytoju, knygų, spektaklių recenzijos.

Kauno Jėzuitų gimnazijos mokytoja Marija Baltuškaitė perskaitė Algimanto Baltakio į lietuvių kalbą išverstą Grigore Vieru eilėraščių, skirtą Ionui Dručei.

Minėjime surengta istorinė – literatūrinė viktorina, paremta renginio medžiaga. Jos nugalėtojai buvo apdovanoti atminimo dovanėlėmis už geriausias žinias apie Moldovos istoriją ir kultūrą. ■

Baltarusijos kultūros dienos dalyvavo Lietuvos baltarusiai

Spalio 5 – 13 d. Lietuvoje buvo surengtos Baltarusijos kultūros dienos. Jų metu mūsų šalies žiūrovai pirmą kartą per daugelį metų turėjo progos pamatyti Baltarusijos Didžiojo nacionalinio akademinio operos ir baleto

teatro spektaklį „Romeo ir Džuljeta“, du M. Gorkio nacionalinio akademinio dramos teatro spektaklius, klauasytis kamerinės muzikos koncertų, atliekamų Baltarusijos valstybinės filharmonijos atlikėjų.

O kaimyninės šalies kultūros dienas pradėjo Lietuvos baltarusių dainų šventė, kurią surengė Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimas.

TBN inf.

Bibliotekoje – tautinių kultūrų dienos

Spalio mėnesį Naujosios Vilnios bibliotekoje vyko tautinių bendrijų kultūrų dienos. Jų metu poetai, prozininkai, dailininkai, atstovaujantys rusų, lenkų ir kitoms bendruomenėms, supažindino visuomenę su savo kūryba. Visuomeninė organizacija „Rusų namai“ paruošė rusų autorių knygų stendą, surengė literatū ir dailininkų susitikimą bibliotekoje.

Surengti kultūros dienas padėjo „Rusų knygos“ knygynas, privatus asmuo Vladimiras Zyrianovas. Jie taip pat padovanojo bibliotekai daug rusų ir pasaulio klasikos knygų rusų kalba.

–Renginio idėja buvo suburti kuriančius tautinių bendrijų atstovus į vieną vietą, kad būtų galima geriau pažinti tautines kultūras, geriau suprasti vieni kitus, – sakė Naujosios Vilnios

bibliotekos vedėja Rita Venckūnienė. – Dialogas tarp įvairių mūsų šalies tautybių žmonių rodo, kad mes esame tolerantiški, o mūsų kultūra – labai įvairi ir turtinga.

Spalio mėnesį biblioteka mokyklose ir vaikų darželiuose rusų, lenkų ir kitomis ugdomosiomis kalbomis surengė pokalbius apie Lietuvos tautų kultūrą, jos gyventojų tradicijas. ■

„Plejados“ studija išleido poezijos almanachą

Lapkričio 17 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko „Plejados“ studijos poezijos almanacho „Sozvezdije golosov“ („Balsų žvaigždynas“) pristatymas.

Savo eiles skaitė visi studijos nariai. Kiekvienas iš jų turi ką pasakyti skaitytojui. Ne vienas yra įvairių kūrybinių sąjungų narys. Nelė Alifanova, Liubovė Antonova, Georgijus Počiujevas priklauso Tarptautinei

rašytojų ir publicistų asociacijai. Valerijus Sribnas ir Ivanas Gažimonas yra Rusijos rašytojų sąjungos nariai, pastarasis taip pat yra Lietuvos rašytojų sąjungos narys. Socialinių mokslų daktaras Algirdas Bikulčius eiles rašo gimtąja lietuvių ir rusų kalbomis.

„Plejados“ studija įkurta 2006 m. vasario mėnesį prie Liaudies ir autorinės dainos bendrijos. Jai vadovauja G. Počiujevas.

Daugelis studijos narių ne vieną kartą pelnė prizus ir tapo rusų poezijos Lietuvoje konkursų laureatais, yra išleidę savo eilėraščių knygas.

Poezijos almanachas „Sozvezdije golosov“ – pirmą bendrą studijos narių kūrybos knygą. Ji išleista lėšomis, kurias skyrė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. ■

Vaikų piešinių paroda „Mes – Lietuvos vaikai“

Lapkričio mėnesį Vilniaus mokytojų namuose įsikūrusioje vaikų ir jaunimo meno galerijoje veikė vaikų piešinių paroda „Mes – Lietuvos vaikai“.

Įvairių tautybių vaikų piešiniuose – jų bendraamžiai, artimieji, juos supantis pasaulis.

Parodą surengė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Tautinių bendrijų namai bei Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija. ■

Parodoje buvo eksponuojami šių mokyklų mokinių piešiniai:

Vilniaus J. I. Kraševskio vid. m-klos

Vilniaus Simono Konarskio vid. m-klos

Vilniaus Lukiškių vid. m-klos

Vilniaus Žaliakalnio prad. m-klos

Vilniaus vaikų ir jaunimo dailės m-klos

Romų visuomenės centro

Lietuvos rusų kultūros ir švietimo bendruomenės „Svetlica“

Vilniaus vaikų ir jaunimo klubo „Kregždutė“

Parodos eksponatai – skaros ir šalikai

Kauno įvairių tautų kultūrų centre spalio – lapkričio mėnesiais buvo surengta neįprasta paroda. Joje buvo eksponuojamos kelios dešimtys Rusijoje, Pavlovo Posado mieste pagamintos skaros ir šalikai.

Į Lietuvą atvežtos ryškiaspalvės, rožėmis, lelijomis ar aguonomis išmargintos skaros ir šalikai.

„Jos labai populiaros, kiekviena mėnesį 10 – 20 skarų parduodame. Ir labai madinga dabar. Vyriški šalikai irgi labai madingi“, – sakė Rusų meno galerijos direktorė Liudmila Bučeva.

Skaros nepigios, jų kaina – iki dviejų šimtų litų.

Įdomi ir netoli Maskvos įsikūru-

sio Pavlovo Posado istorija. Čia skaros audžiamos nuo XVIII amžiaus. O vienas buvusių fabriko savininkų, Vasilijus Greznovas, stačiatikų bažnyčios paskelbtas šventuoju.

Dabar fabrike dirbantys dailininkai už vieną skarų kolekciją apdovanoti valstybine premija.

TBN inf.

Tautinių bendrijų namuose

Spalio 7 d. atidaryta Vilniaus Lazdynų vidurinės mokyklos laisvos kūrybos studijos, vadovaujamos mokytojos – ekspertės Galinos Kuzminos, vaikų piešinių paroda. ■

Spalio 22 d. įvyko Tautinių bendrijų tarybos susitikimas su Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos atstovais. Buvo tariamasi dėl renginių, skirtų suaugusiųjų švietimo savaitei „Kultūra + kalba + kultūrų dialogas“, vyksiančiai 2008 m. lapkričio 24 – 30 d. ■

Spalio 24 d. į tradicinį renginį rinkosi Lietuvos totorių senjorai. Susirinkę kartą per mėnesį, prie arbatos puodelio jie bendrauja, keičiasi naujienomis, dainuoja. Į šiuos susitikimus totoriai kviečiasi poetų, muzikantų, dainininkų. ■

Lapkričio 8 d. Lietuvos rumunų kultūros draugijos „Dačija“ nariai paminėjo visame pasaulyje žinomo rumunų skulptoriaus Konstantino Brancusi 50 – asias mirties metines. ■

Gruodžio 4 d. vyko Lietuvos graikų visuomeninių organizacijų asociacijos įkūrimo 10-ties metų jubiliejaus minėjimas. Asociacija jungia devynias graikų visuomenines organizacijas, tarp jų – jaunimo, sporto, kultūros ir kt. ■

Gruodžio 5 d. vyko vakarone, skirta Vilniaus vaikų klubo „Darija“ 15-os metų jubiliejui. Klube, kuriam vadovauja Liudmila Nikolskaja, vaikai įdomiai leidžia laisvalaikį, ugdo savo meninius gebėjimus. ■

Atnaujintas Chiune Sugiharos muziejus Kaune

Linus VENCLAUSKAS

Vytauto Didžiojo universiteto
Pilietinės tolerancijos centro darbuotojas

Panaudojus 248 tūkstančių litų paramą, kurią Sugiharos fondas „Diplomatai už gyvybę“ gavo iš Japonijos vyriausybės pagal Visuomeninių kultūrinių iniciatyvų rėmimo programą, buvo atnaujinta Sugiharos memorialinio muziejaus Kaune ekspozicija. Dabar muziejus yra vienas moderniausių Lietuvoje.

Atnaujinto muziejaus lankytojai turi galimybę įvairiapusiškai susipažinti su istorija „Vizos gyventi“ – pamatyti 1939-1940 m. Kauno kino kroniką, sužinoti apie japonų diplomato Chiune Sugiharos veiklą Lietuvoje. Dalį audiovizualinės ekspozicijos sudaro žydų karo pabėgėlių pasakojimai apie jų gyvenimą Lietuvoje, kelią į išsigelbėjimą bei pirmuosius žingsnius emigracijoje – Japonijoje, JAV, Naujojoje Zelandijoje ir kitur.

Ekspoziciją taip pat papildė dokumentų kopijos, gautos iš Japonijos užsienio reikalų ministerijos diplomatinė dokumentų tarnybos: konsulato patalpų nuomos sutartis; Lietuvos Prezidento Antano Smetonos įgaliojimai

vicekonsului Sugiharai; telegramos dėl padėties Lietuvoje 1940-aisiais, vicekonsulo Sugiharos perkėlimo į kitą diplomatinę atstovybę, pabėgėlių reikalų Japonijos konsulate Kaune bei Sugiharos išduotų vizų sąrašas.

Kasmet Sugiharos memorialinį muziejų aplanko apie 7 tūkst. turistų iš Japonijos ir keli tūkstančiai turistų iš kitų šalių. Tikimasi, kad moderni audiovizualinė ekspozicija pritrauks dar daugiau užsienio ir Lietuvos lankytojų bei skatins tolesnę Japonijos ir Lietuvos kultūrinio, mokslinio ir ekonominio bendradarbiavimo raidą.

Chiune Sugihara Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje nuo nacių persekiojimo išgelbėjo 2193 žydus. Japonų diplomatas išdavė beveik tris tūkstančius vizų.

2001 m. Sugiharos fondas „Diplomatai už gyvybę“ įsteigė Metų tolerancijos žmogaus nominaciją. Kasmetinė Sugiharos fondo nominacija skiriama Lietuvos piliečiui, savo veiksmais, viešu pavyzdžiu ar atviru žodžiu stojusiam prieš kitaminciu, kitatikių ir kitataucių persekiojimą, pasisakiusiam prieš ksenofobijos, antisemitizmo, smurto, prievartos ir radikalizmo apraiškas visuomeniniame Lietuvos gyvenime. ■

Iš Sankt-Peterburgo — su apdovanojimais

Rugsėjo pabaigoje S.-Peterburge vyko Pirmasis tarptautinis mėgėjiškų teatrų festivalis, kuriame dalyvavo 15 kolektyvų iš Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Rusijos. Mūsų šaliai atstovavo du kolektyvai iš Klaipėdos – „Žaliakalnio“ gimnazijos mokinių teatras (režisierė S.

Vasičkina) ir M. Gorkio vidurinės mokyklos mokytojų teatras (meno vadovė G. Semionova). Mokinių teatras buvo apdovanotas festivalio sidabro medaliu ir diplomu už geriausią scenografiją ir kostiumus. Apdovanojimus pelnė ir mokytojai.

TBN inf.

Trakuose atstatyta senoji karaimų mokykla

Kęstutis PETKŪNAS

KARAIMŲ MOKSLO IR KULTŪROS ŽIDINYS

Trakų senamiestį papuošė išpuodingas pastatas - atkurta karaimų mokykla. Spalio 9 d. į istorinį karaimų

Karaimų bendruomenės pirmininko pavaduotojas Juzefas Firkovičius už aktyvią veiklą apdovanotas Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Garbės aukso ženklu.

mokslo židinių rinkosi šios bendruomenės nariai, projektuotojai, mokyklos statytojai.

Pasveikinti svarbaus karaimų bendruomenei įvykio proga buvo atvykęs Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas, kultūros ministras Jonas Jučas, kiti aukšti svečiai.

Karaimų bendruomenės pirmininko pavaduotojas Juzefas Firkovičius svečiams parodė naująsias mokyklos patalpas, ten eksponuojamas istorines nuotraukas, kitus eksponatus. Premjeras G. Kirkilas, turintis restauratoriaus patirties, gerai įvertino restauratorių, projektuotojų ir statybininkų darbą.

-Šiandien mes esame karaimų tautos ištikimybės Lietuvos valstybei įvertinimo, teisingumo atstatymo liudytojai. Karaimų bendruomenė gauna seniausią karaimų paveldo objektą - rekonstruotą karaimų mokyklos - klebonijos pastatą Trakuose - Lietuvos karaimų Mekoje, kur Vytautas Didysis karaimus įkurdino prieš 600 metų,- sakė pradėjęs šventinį renginį J. Firkovičius.

Papasakojęs karaimų mokyklos istoriją, J. Firkovičius padėkojo už valstybės paramą jos atstatymui, o

taip pat projektuotojams, statybininkams ir kitiems pastato atkūrimo dalyviams.

Šventėje dalyvavęs Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas karaimų bendruomenės pirmininko pavaduotoją J. Firkovičių už didelį indėlį, atkuriant mokyklą ir puoselėjant karaimų kultūrą, apdovanojo departamento Garbės aukso ženklu.

Mokyklą atstaciūsios bendrovės „Altitudė“ direktorius Kęstutis Biekša simbolinį raktą įteikė trims būsi-

PASTATĄ TEKO ATSTATYTI

Šalia karaimų šventyklos kenesos Trakuose stovinčiame pastate XVI amžiuje buvo įkurta šios savitumą per 600 metų gyvenimo Lietuvoje išsaugojusios tautos mokykla. Apie šios mokyklos statybos teisėtumą kalbama Trakų vaivados rašte, parašytame 1576 metais. Šis raštas saugomas Lietuvos Mokslų Akademijos bibliotekoje.

Po Pirmojo pasaulinio karo mokyklos pastatas buvo apgriautas, o 1920 metais čia vėl buvo atidaryta valstybinė mokykla karaimų vaikams. Juos mokė dvasininkas Simonas Firkovičius. Vėliau šis pastatas tapo

Mokyklos atidaryme dalyvavo (pirmoje eilėje iš kairės): kultūros ministras Jonas Jučas, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas, Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas, karaimų dvasininkas - hazanas Josifas Firkovičius.

miems mokiniams. Pastatą pašventino karaimų dvasininkas (hazanas) Josifas Firkovičius.

Renginio dalyviams koncertavo karaimų jaunimo ansamblis „Sanduhač“.

karaimų bendruomeninio bei kultūrinio gyvenimo centru. Čia veikė karaimų kalbos ir tikybos mokykla, vykdavo bendruomenės susirinkimai, buvo skaitomos paskaitos rengiami vakarėliai, spektakliai.

Po Antrojo pasaulinio karo pastatas buvo nacionalizuotas ir tik atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę vėl buvo

gražintas karaimų bendruomenei. Prieš porą metų, iškėlus paskutinius, šiame name iškūrusius gyventojus, prasidėjo pastato rekonstrukcijos darbai, kuriuos inicijavo ir finansavo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas. Rekonstrukcijos projektą parengė bendrovė „Archivoltas“. Tačiau, pasak projekto

vadovės Alinos Samukienės, rekonstruojant pastatą, atsirado sunkumų. Šimtmečius stovėjusio pastato sienos buvo tiek sudūlėjusios, kad teko jį išardyti iki pamatų ir atstatyti iš naujo. Dėl šios priežasties paminklosaugininkai projektuotojus ir statybininkus

buvo net apkaltinę paveldo niokojimu. Pastato rekonstrukcijos darbai kainavo 1,7 mln. litų.

Restauruota karaimų klebonija

MOKO KARAIMŲ KALBOS

Naujajame mokyklos pastate įsikurs Lietuvos karaimų bendruomenės kultūros taryba, Dvasinė valdyba, jaunimo ansamblis „Sanduhač“, archyvas, bus įrengta ekspozicijų salė.

J. Firkovičiaus teigimu, ateinančių metų vasarą šiame pastate septintą kartą bus surengta karaimų kalbos

mokykla. Į Švedijos Karalystės Uppsalos universiteto Trakuose rengiamą ir finansuojamą karaimų kalbos mokyklą atvyksta ir mokosi karaimai iš Lenkijos, Rusijos, Ukrainos, Prancūzijos ir kitų šalių. Mokyklos iniciatorė – šio universiteto profesorė Eva Agnes Csato.

Prieš porą metų, Trakų senamiestyje karaimų bendruomenei buvo perduotas, valstybės lėšomis rekonstruotas pastatas, kuriame įkurtas Karaimų kultūros centras. Ateinančių metų vyriausybei pateiktuose planuose numatyta restauruoti kenesą. ■

Vadybininkė nuteista už romų diskriminavimą

Vienos Kauno kompanijos vadybininkė, kuri internete parašė komentarą apie romus ir pavadino juos čigonais, dabar arba pasvers kiekvieną žodį, arba iš viso nustos rašyti komentarus. Kauno apygardos teismas 50-metę moterį pripažino kalta dėl romų diskriminavimo.

Teismas pripažino teisiamąją diskriminavus romus dėl tautybės, kilmės ir socialinės padėties. I. Ringailei paskirta trijų minimalių pragyvenimo lygių (390 Lt) bauda.

Švelni bausmė paskirta todėl, kad teismas švelninančiomis aplinkybėmis pripažino tai, jog moteris pripažino savo kaltę ir gailėjosi dėl to, ką padarė.

Savo komentare, kuris „užkliu-

vo“ prokurorams, I Ringailė rašė: „Kaip gera būti čigonu Lietuvoje“, nes atsiranda „humanistų ir tautinių mažumų gynėjų, sukeliamas triukšmas, ir čigonai vėl turi elektrą. Spirti jiems visiems, valkatoms, į užpakalį“.

Delfi duomenimis, per pirmąjį šių metų pusmetį buvo pradėta apie 80 ikiteisminių tyrimų (apie 20 bylų perduota nagrinėti į teismą) dėl kurstymo prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę.

Tūkstančius komentarų kasdien interneto portaluose rašo ne tik nesubrendę paaugliai, bet ir aukštas pareigas einantys valdininkai, verslininkai ar gydytojai. Už rasinės neapykantos kurstymą šalies teismai pažeidėjams

dažniausiai skiria pinigines baudas, nors vienas teismas iš komentatoriaus yra konfiskavęs kompiuterį.

Baudžiamojo kodekso 170 straipsnyje numatyta, jog už interneto komentaruose skatinamą neapykantą ar kurstymą diskriminuoti žmonių grupę ar jai priklausantį asmenį dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų gresia bauda arba laisvės apribojimas, arba areštas, arba laisvės atėmimas iki dvejų metų.

Už kurstymą smurtauti bei fiziškai susidoroti gresia dar griežtesnė bausmė – laisvės atėmimas iki trejų metų.

TBN inf.

S. Alperavičiui – aukštas Vokietijos apdovanojimas

Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkas Simonas Alperavičius apdovanotas vienu aukščiausių Vokietijos apdovanojimų.

Lapkričio 19 d. Vokietijos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius

Lietuvoje Hansas Peteris Anenas (Hans Peter Annen) S. Alperavičiui įteikė ordino „Už nuopelnus“ pirmojo laipsnio kryžių „Už nuopelnus“.

Kaip informavo Vokietijos am-

basada, S. Alperavičius aukšto apdovanojimo nusipelnė už ilgametį darbą Lietuvos ir Vokietijos santykių bei abiejų šalių žydų bendruomenių susitaikymo labui.

TBN inf.

Maskvos namai Vilniuje remis tėvynainius

Praėjusios vasaros pradžioje oficialiai paskelbta Maskvos namų Vilniuje statybos pradžia. Pastatas iškilis netoli „Žalgirio“ stadiono, A. Juozapavičiaus ir Rinktinės gatvių sankirtoje 14,5 arų sklype, prestižinėje Vilniaus vietoje. Manoma, kad jo statyba, kurią planuojama baigti po metų, vėliausiai 2009-ųjų metų pabaigoje, kainuos apie 70 milijonų litų.

Didingą statinį, primenantį ledkalnį, su laužytais stikliniais fasadais suprojektavo architektas Alfredas Žalys.

Dėl Namų statybos abiejų valstybių sostinėse buvo sutarta dar 2001 m., kai Vilniaus ir Maskvos merai A. Zuokas ir J. Lužkovas pasirašė bendradarbiavimo sutartį.

Tai bus šiuolaikinis kompleksas, kurio trys aukštai žemėje, septyni ant žemės. Bendras plotas – 9,2 tūkst. kvadratinų metrų. Pastate bus trys liftai, kurių vienas panoraminis. Nuo apžvalgos aikštelės ant stogo atsivers

nuostabus vaizdas į Gedimino pilį ir Vilniaus senamiestį. Namuose bus konferencijų ir parodų salės, muziejus, džiaz klubas, turizmo centras, restoranas, svečių kambariai, darbo su tėvynainiais auditorijos, biblioteka, vieno iš Rusijos bankų atstovybė, daugybė administracinių patalpų, kurios, beje, bus nuomojamos, penkių šimtų vietų koncertų salė, artistų kambariai.

Čionai gastrolių atvyks Maskvos kūrybiniai kolektyvai. Bus rengiami koncertai, kinofestivaliai, meno ir prekybos parodos.

Nepamiršti ir verslininkų poreikiai. Bus įkurtas informacijos ir kompiuterių centras, kurio pagalba verslininkai galės susirasti partnerių, organizuoti renginius.

Viena iš būsimų Maskvos namų funkcijų – remti Lietuvos rusų kultūrinę – visuomeninę veiklą. Čia ne tik koncertuos, bet ir galės repetuoti vietos meno kolektyvai, saviveiklos

grupės, vyks tėvynainių konferencijos, vakarai, įvairūs susitikimai. Maskvos valdininkų nuomone, įstaiga taps tam tikru centru, vienijančiu Lietuvos rusų visuomenines organizacijas, kurių dabar yra per šešiasdešimt.

Namai bus Maskvos nuosavybė, o jiems vadovaus viešoji įstaiga. Oficialus pavadinimas – Maskvos kultūros ir verslo centras (Moskovskij kulturno- delovoj centr).

Maskvos namai jau veikia Sofijoje, Sevastopolyje, Jerevane ir Rygoje, statomi Minske, planuojami Biškeke, Hanojuje, Hošimine ir Ulanbatore.

Tuo tarpu Vilniaus namus Maskvoje numatoma statyti 30 arų sklype Presnios rajone ant Maskvos upės kranto. Tai būsimų didelių statybų rajonas. Šiuo metu ruošiamas detalusis teritorijų planas, tačiau dar neaišku, kada Vilniaus namai bus pradėti statyti.

TBN inf.

Užsienio rusai turės tapatybės kortą

Lapkričio pirmomis dienomis Maskvoje vykusioje Pasaulio tėvynainių (užsienio šalyse gyvenančių rusų – mūsų past.) konferencijoje buvo svarstoma, ar nereikėtų įsteigti tėvynainio pažymėjimą, liudijimą. Dar 1999 m. priimtame Tėvynainio įstatyme buvo straipsnis dėl tėvynainio liudijimo, bet nė vienas

užsienio šalyje gyvenantis rusas šio pažymėjimo negavo, nes įstatymas, kaip aiškinama, nebuvo vykdomas. Dabar rengiamos jo pataisos.

Yra įvairių siūlymų dėl tapatybės pažymėjimo. Pavyzdžiui, Rusų fondas šių metų pavasarį pasiūlė priimti Ruso kortos įstatymą. Ruso korta – tai

dokumentas, kuris formaliai užsienio piliečiams suteiktų daug teisių, kuriomis naudojasi Rusijos piliečiai: nemokamai gauti ilgalaikę vizą, neribotą laiką būti Rusijoje, gauti darbą be atitinkamo leidimo; turėti verslą, įgyti išsilavinimą Rusijoje tais pačiais kaip ir Rusijos piliečiai pagrindais ir kt. ■

Lietuvos totoriai Raižiuose statys paminklą Vytautui Didžiajam

2010-aisiais metais, kai Lietuva ir Europa minės 600-ąsias istorinio Žalgirio mūšio metines, Alytaus rajono Raižių kaime turėtų būti atidengtas paminklas Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui.

Jonas RUMŠA

PALAIKO IR BENDRUOMENĖ, IR VALDŽIA

Iniciatyvos pastatyti paminklą Didžiajam Kunigaikščiui Vytautui, kuriam Lietuvos totoriai jaučia nepaprastą meilę ir simpatijas, ėmėsi Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Adas Jakubauskas, alytiškiai Motiejus Jakubauskas ir Rozalija Radlinskaitė.

„Laiko lieka ne tiek daug, o darbų begalė, - sako A. Jakubauskas. - Rugpjūčio mėnesį įsteigėme Vytauto Didžiojo paminklo pastatymo fondą ir kviečiame visus paremti paminklo statybą. Pavardės asmenų, paaukusių nors vieną tūkstantį litų, bus įamžintos paminklo papėdėje. Tačiau galima prisidėti ne tik lėšomis, bet ir darbais“.

Totorių iniciatyva sulaukė Alytaus apskrities administracijos pritarimo. Ji padengs architekto darbo išlaidas. Anot A. Jakubausko, idėją pastatyti paminklą palaiko ir Raižių bendruomenė.

Paminklas turi iškilti Raižių kaimo centre. Tikimasi, kad jis gali duoti impulsą turizmo plėtrai, kas pagyvintų kaimo gyvenimą, pritrauktų investicijų į suvenyrų gamybą, prekybą jais, turistų maitinimą.

NE PIRMAS BANDYMAS

Paminklas Vytautui Didžiajam – tai septynių metrų granito skulptūra,

simbolizuojanti karūną – spindulį, kurio apatinėje dalyje bus iškaltas kunigaikščio bareljefas, o viršuje – Lietuvai ir totoriams svarbios istorinės datos.

Raižių totorių mečetė – Lietuvoje vienintelė, kuri nebuvo uždaryta sovietmečiu.

Skulptūros autorius – Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno skyriaus skulptorių sekcijos pirmininkas Juozas Šlivinskas.

Pastatyti paminklą didžiajam kunigaikščiui bandoma ne pirmą kartą.

„Dar 1997 m., kai buvo švenčiamas totorių 600 metų apsigyvenimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje jubiliejus, ketinta jį pastatyti Keturiasdešimties totorių kaime Vilniaus rajone. Tai liudija ir akmuo, ant kurio padarytas užrašas, kad toks paminklas čia bus“, - pasakoja A. Jakubauskas.

Vilnietis skulptorius Jonas Jagėla buvo sukūręs maketą. Tačiau nuskambėjus jubiliejaus fanfaroms

ir sveikinimų kalboms, valdžia savo pažadus pamiršo. Tiesa, paminklo maketas turėtų tapti būsimo Totorių muziejaus eksponatu.

Prieš keletą metų totoriai kelė idėją paminklą Vytautui Didžiajam statyti Alytuje, tačiau ji irgi liko neįgyvendinta

RAIŽIAI – TOTORIŲ DVASINIS CENTRAS

Netoli Alytaus esantis Raižių kaimas visada buvo Lietuvos totorių dvasinis centras. Gyvenvietė savo amžių skaičiuoja nuo XV amžiaus. Mečetė, kaip teigiama kai kuriuose šaltiniuose, čia stovėjo XVI amžiaus pradžioje. Dabartinė, medinė pastatyta 1889 m. Beje, tai vienintelė Lietuvoje totorių mečetė, kuri

nebuvo uždaryta sovietmečiu. Pasak A. Jakubausko, tai dar vienas svarbus motyvas paminklą statyti Raižiuose.

Be Raižių, apylinkėje buvo dar devyni totorių gyvenami kaimai, kuriuose kartu su Raižiais gyveno apie 260 šios tautybės asmenų.

Po Antrojo pasaulinio karo Raižiai, kaip ir daugelis Lietuvos kaimų, ėmė tuštėti. Žmonės išvyko gyventi į miestus. Pasiturinčios totorių šeimos buvo ištremtos į Sibirą. Buvusius gyvenimus mena netoli kaimo esančios kelerios senosios totorių kapinės. Jas Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos rūpesčiu pastaraisiais metais imta tvarkyti. ■

**Vytauto Didžiojo paminklo pastatymo fondui galima aukoti per-
vedant lėšas:**

LT 634010040900309307

DnB NORD Alytaus skyrius

Fondo pirmininkas – Motiejus Jakubauskas

Tel. (8-699) 8 05 18

Senasis Vilnius – daugiatautis ir daugiakultūris miestas

„Pohuliankoje įsikūrusioje mokykloje viename suole sėdėjo katalikai ir žydai, stačiatikiai, kalvinai, karaimai, mahometonai – įvairių tautybių, skirtingų motinos kalbų sūnūs... Mylėdami savo miestelį, mylėjo jie viską kas praeityje jame išgyventa... Tai ir Lietuviškąją kunigaikštystės tradiciją – kiekvienas miesto gyventojas, kokios tautybės jis bebūtų, didžiavosi pranašišku Gedimino sapnu, geležiniu vilku, legenda kuria šiame apleistame šiaurės Mieste derėjo su kita apie romėnišką vilkę. Nors Roma atrodė taip arti, jog tereikia ją paliesti.. Tūkstančiai ryšių šį miestą rišo su Vakaraais ... Lygiai taip pat su Rytaiis, kurie čia buvo artimi ir suprantami. Rytietiška krikščionybė su jos misticizmu.. rytinis Izraelio pasaulis... o taip pat Meka... į kurią savo mečetėse kreipėsi musulmonai. Viskas buvo kartu, visiems buvo pažįstama ir mylima – tas mažas atrūkęs nuo didžiojo pasaulio pasaulėlis nešė savo universum vėliavą“ - taip apie XX amžiaus pradžios Vilnių rašė amžininkas.

Antanas Rimvydas ČAPLINSKAS

Jau XVI amžiuje buvo paplitęs teiginys, kad Vilniuje gyvena daugiau nacijų ir skirtingų religijų atstovų nei kituose Europoje miestuose. Dugiatautiškumas atitiko egzistavusią realybę, tačiau šiuo požiūriu Vilnius mažai kuo skyrėsi nuo daugelio kitų Lenkijos-Lietuvos Respublikos ir Europos miestų. Popiežiaus nuncijai dar XVI a. viduryje, atsižvelgdami į religijų ir tautų gausą, Vilnių praminė „*naujuoju Babilonu*“.

Ankstyvojo Vilniaus gyventojai neabejotinai lietuviai. Tai liudija senieji Vilniaus ir jo apylinkių lietuviški vietovardžiai. Tik XIV amžiuje, didžiajam kunigaikščiui Gediminui pakvietus, į Vilnių kėlėsi pirkliai ir amatininkai ne tik iš etninės Lietuvos, Gudijos, Ukrainos ir Lenkijos vietovių, bet ir iš visos Europos. XVI-XVII a. Vilniaus miestiečių tarpe randame kilusių Austrijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Olandijoje, Vokietijoje, Škotijoje, Makedonijoje, atvykėlių iš turkų (Graikijos, Transilvanijos) ir persų (Armėnijos) valdomų kraštų.

Vieni į Vilnių vyko kviečiami,

kiti ieškodami geresnio gyvenimo ar vejami baimės dėl savo gyvybės. Visų pirma tai susiję su religiniais persekiojimais Europoje ir Rusijoje, bei kai kurių tautybių (žydų, čigonų) persekiojimu. Europoje vykę karai ir jų siaubusios maro epidemijos taip pat skatino migraciją.

Visiems čia užteko vietos po saule. Nepaisant etninės kilmės ir religijos skirtumų jie puikiai tarpusavyje sugyveno. Net carinės administracijos pastangos rusifikuoti Vilnių, supriešinti jo gyventojus ilgą laiką nedavė rezultatų.

Tačiau veltui magistrato XVII-XVIII a. dokumentuose, rašytuose lenkų kalba, ieškotume nuorodos į miestiečių tautybę. Juose vokiečio laikrodininko Johano Gierkės vietoje rastume Gierkevičių, olando Reinharto Vaandereno – Tonderendą, prancūzo Tomo Ruso paveldėtojai jau vadinami Ruselskiais. Nerastume ir lietuviškų pavardžių, dažniausiai jos sulenkintos. Jono Žvirblio pirmasis sūnus dar įrašytas Žvirblio pavarde, antrasis jau Andrius Vrubleviskis. Jonas Kiaulė, tampa Kievličiumi, Juodis – Čarnekiu, Pirštelis – Piršteliu, Bedalis – Bezdaliu (*Bezdaľ*). Tiesa XVI-XVII a. dokumentuose

sutinkamos ir autentiškos Žusinėlio, Žvėrelio, Ūso, Kumelaičio, Šaltanosio, italo Baltramiejaus Cynakio, olando Jopo Preituso, čeko Jeronimo Jablkos ir kitų pavardės.

Jų kilmės vieta, rotušėje davus priesaiką ir tapus miestiečiu, vėlesniuose dokumentuose kaip taisyklė nebeminima. Užtat visuomet pažymima, kad jie - Vilniaus miestiečiai bei Vilniaus pirkliai arba amatininkai (auksakaliai, staliai, kalviai, siuvėjai, batsiuviai). Vilniaus miestiečio vardas tuomet atstojo titulą, rodė jo pilietybę. Tapti miestiečiu buvo didelė garbė ir privilegija, šiuo vardu didžiutuosi.

Neabejotina, kad lietuviai sudarė jei ne absoliučią daugumą, tai bent žymią XIV-XV a. Vilniaus gyventojų dalį. Apie nemažą lietuvių skaičių ir vėlesniais metais liudija tai, kad parapiinėje Šv. Jono bažnyčioje pamokslai lietuvių kalba buvo sakomi iki 1737 m.

Ne visiems iš etninės Lietuvos atvykusiems į Vilnių buvo lemta tapti jo miestiečiais. Kaimo gyventojai ir nelaisvi žmonės atvykę į Vilnių, norėdami tapti miestiečiais, susidurdavo su dideliais sunkumais. XV a. Lietuvoje vyko spartus valstiečių ir mažų miestelių įbaudžiavinimas. Vilniaus miestiečius saugojo Magdeburgo teisė, tačiau jie principo – „*miesto oras daro žmogų laisvą*“, kurio laikytasi kituose privilegijuotuose miestuose, apginti nesugebėjo. Pagal šią nuostatą, bet kokios kilmės ir socialinės padėties žmogus, atsikėlęs į privilegijuotą miestą ir jame išgyvenęs metus ir vieną dieną, tapdavo laisvu miestiečiu. Vilniečiai tokios teisės neišsikovojo, gal būt ir nesistengė.

Nors Vilniuje gyveno daugelio tautų atstovai, tačiau dažniausiai jų skaičius buvo labai nedidelis. Galima

tik išskirti lietuvius, lenkus, rusus, vokiečius, žydus ir totorius kurie sudarė didžiąją daugumą Vilniaus gyventojų

Daug žmonių į Vilnių atsikėlė iš gudiškų ir rusiškųjų LDK žemių. Dėl rusų ir gudu kalbų panašumo ir bendros religijos – stačiatikystės jie dažniausiai nebūdavo atskirai išskiriami ir vadinami bendru rusėnų vardu.

Lietuvos valdovai politiniais sumetimais vesdavo rusų kunigaikštytes. Jau XIV a. valdovų žmonos į Vilnių atvykdavo su savo dvaru. Vilniuje kūrėsi rusai pirkliai ir amatininkai, iš plačiosios LDK teritorijos kėlėsi „rusėnai“, dabartine terminija – rusakalbiai. Į Vilnių atvykę šventikai statė stačiatikių cerkves. Daugelis jų kūrėsi kompaktiškai, stačiatikių metropolitų jurisdikcijoje, daugiausia rytinėje Pilies ir Didžiosios gatvių pusėje. Čia išaugo vadinamasis Rusų arba Rusėnų miestas.

Matyt senajame Vilniuje **rusų** (rusėnų) skaičius buvo nemažas, nes tradiciškai nusistovėjo tvarka, kad pusę valdančiojo magistrato narių sudarytų stačiatikiai, kitą gi pusę – katalikai. Kita vertus valdančiojo magistrato „rusų stolas“ greičiausiai reiškė ne tiek tautybę, kiek religinę priklausomybę. Rusų skaičius po Trečiojo Respublikos padalijimo Vilniuje išaugo, tačiau jų dalis miestiečių tarpe nedaug tepadidėjo. Iki 1863 m. net ir rusų kariuomenė čia buvo negausi. XX a. antroje pusėje rusų dalis mieste išaugo, 1897 m. surašymo metu Vilniuje gyveno 30.967 rusų tautybės asmenys, t.y. kas penktas miestietis. Nors XX a. pradžioje jų skaičius išaugo iki 33.451, karo išvakarėse jų skaičius sumažėjo. 1939 m. Vilniuje gyveno 7808 rusai, vos 3,7 proc. miesto gyventojų. Nors rusai, kaip tautinė mažuma, tuomet jokio politinio vaidmens nevaizdino, jų atstovas – sentikis Boris Pimenov buvo renkamas į Miesto tarybą.

Kiek gudu gyveno senajame Vilniuje duomenų neturime. Bene pirmą kartą gudus, kaip tautinę

bendriją 1854 m. statistikoje pamini Koreiva. Pasak jo tuomet Vilniuje gyveno 14.400 gudu – net 29 proc. visų gyventojų. Carų valdžia gudu nelaikė savarankiška tauta, stengėsi juos surusinti. Net Gudijos vardo minėjimas buvo uždraustas. Rusifikacijos politikos pasėkoje vieni gudai užsirašė rusais, kiti – perėję į katalikybę lenkais. 1897 m. surašymas Vilniuje surado tik 6514 gudu, kas sudarė vos 4,2 proc. miesto gyventojų. Gudai spaustuvininkai Pranciškus Skorina ir Luka Mamoničius paliko ryškų pėdsaką Vilniuje. 1522 m. Pranciškaus Skorinos išspausdinta „Mažoji kelionių knygelė“ buvo pirmoji spausdinta knyga ne tik LDK, bet ir visoje buvusioje Sovietų Sąjungos teritorijoje. XIX a. pabaigoje prasidėjus tautinio atgimimo procesams Vilniuje gudu kalba buvo leidžiami laikraščiai „*Naša dolje*“ ir „*Naša niva*“.

Dar didžiojo kunigaikščio Gedimino pakviesti Vilniuje kūrėsi **vokiečiai** bei vokiškai kalbantys pirkliai ir amatininkai. Jų apgyvendinta teritorija palei Vokiečių, Šv. Mikalojaus, Pranciškonų, Lydos gatves imta vadinti „*Vokiečių miestu*“. Vokiečių pirkliai ir ypač amatininkai į Vilnių kėlėsi ir vėliau. XVII a. magistrato knygoje randame atvykėlių iš Berlyno, Leipcigo, Drezdeno, Liubeko, Frankfurto prie Maino, kitų Vokietijos miestų. Jie sėkmingai vertėsi verslais ir amatu, užėmė svarbius postus mieste ir valstybėje. Iš Rygos atvykęs pirklys Hanulas, vokiečių bendruomenės vyresnysis, buvo Jogailos vietininku Vilniuje, elzasietis Ulrichas Hozijus - Vilniaus pinigų kalyklos viršininku ir Vilniaus pilininku. Jo sūnus Jonas, taip pat pilininkas, pastatė tiltą (Žalijai) per Nerį, malūną ir pirmąją prieglaudą mieste. Vilniaus burmistrais buvo Augustas Moršteinas, Erazmas Bretneris, o garsaus Vilniaus laikrodininko Jokūbo Gierkės sūnus Andrius Gierkevičius 1688 m. tapo Vilniaus vaitu.

Aišku, savo skaičiumi vokiečiai kitoms tautybėms prilygti negalėjo.

Istorių paskaičiavimu jie Vilniuje sudarė tik apie vieną procentą miestiečių. Nepaisant to vokiečių indėlis vystant amatus Vilniuje didelis. Kai kuriuose amatininkų cechai, pav. auksakalių pradžioje buvo vokiškas, tik vėliau buvo priverstas įsileisti ir kitų tautybių asmenis.

Dar nuo Vytauto laikų Vilniuje gyveno totoriai. Iš miestiečių jie, kaip ir žydai, išsiskyrė uždaru ir solidarumu. LDK miestuose jie gyvendavo priemiesčiuose, vadinamuose „Totorių galais“. Vilniuje buvo įsikūrę vadinamose Totorių Lukiškėse. Per jų gyvenvietęėjusi gatvė vėliau tapo Totorių gatve.

Pirmieji totoriai Vilniuje apsigyveno dar didžiojo kunigaikščio Vytauto laikais. Kilmingus totorius valdovas apdovanojo žemėmis, juos sulygino su Lietuvos ir Rusijos bajorais. Totoriai ėjo karo tarnybą, saugojo pilies, prekiavo audiniais ir siūlais, buvo geri odininkai, drabužių siuvinėtojai, audėjai, arklininkai, patikimi vežikai, tarnavo pasiuntiniais. Totoriai į Lietuvą atsinešė ypatingų gabumų ir meilę daržininkystei. Jie augino burokus, ridikus, morkas, sėtinius, kopūstus, petražoles, krienus, svogūn us. Totorių išauginti agurkai, nuo seno garsėjo Vilniaus turguose, o tabakas „bakun“ ir „multan“ miestiečių tarpe neturėjo konkurencijos.

Lietuvos totorių santykiai su valstybe visuomet pasižymėjo nepaprastu lojalumu. Jie nepasidavė pagundai jungtis prie įvairių bajoriškų konfederacijų, neretai kovojusių su savo valstybe. Totoriai aktyviai dalyvavo 1794 m. Kosciuškos sukilime. Jo metu gindamas Vilnių su savo totorių pulku, žuvo pulkininkas Azulevičius, tačiau priešininkams kelią į miestą užtvėrė. Nors XIX a. rusifikacijos procesai palietė ir totorius, tačiau jie visuomet mokėjo išsaugoti tautinį orumą, laikėsi Korano įsakymo lojalumo. „*Niekas negirdėjo, kad kuris nors totorius būtų buvęs šnipas, iskundinėtis, imtų kyšius arba išiekvotų jam patikėtą*

pinigų sumą. Kiekvienas jų dėl duonos kasnio stropiai atliko savo pareigą, tačiau net dėl perdėto išdidumo, vardan karjeros nevaizdavo Rusijos patrioto“ teigė J. Talko-Hrynevičius. Nustatyti kiek jų gyveno senajame Vilniuje neįmanoma. Kadangi jie turėjo ne tik mečete, bet ir atskiras kapines, jų skaičius galėjo siekti 200-300 asmenų.

Lenkų Vilniuje ėmė rasti plečiantis katalikiškų bažnyčių ir vienuolynų tinklui, didikams keliantis į miestą. Istorikai, ypač lenkai, savo tautiečių skaičių Vilniuje bando susieti su kalbos vartojimu oficialiuose raštuose. Tačiau iš viena ar kita kalba rašomų magistrato dokumentų negalime spręsti kiek senajame Vilniuje gyveno vienos ar kitos tautybės asmenų. Kaip žinia, po Liublino unijos oficialiąja raštų kalba tapo lenkų. Ja naudojosi ir kitų tautybių asmenys.

Pasak 1897 m. surašymo, Vilniuje gyveno 47.097 lenkai (31 proc. gyventojų). Jų skaičius ėmė augti tik nuo 1920 metų ir 1939 m., pasak statistikos, Vilniuje jau gyveno 144.018 lenkų, kas sudarė beveik 66 proc. visų gyventojų. Toks augimas paaiškinamas dviem priežastimis: didele lenkų imigracija į Vilnių ir didele, dažnai priverstine vietinių gyventojų polonizacija. 1920-1939 m. į Vilniaus kraštą atvyko beveik 100.000 lenkų, dauguma jų įsikūrė Vilniuje. 1948 m. sovietams su laikinąja Lenkijos vadovybe Liubline pasirašius susitarimą, jų skaičius Vilniuje sumažėjo - išvažiavo arti 100.000 lenkų. Repatrijavę visa senoji lenkų inteligentų karta, tarpukaryje čia atvykę specialistai. 1951 m. gruodžio 1 d. duomenimis, Vilniuje buvo likę tik 37.700 lenkų. Į jų vietą kėlėsi Vakarinės Baltarusijos gyventojai. Lenkiškai kalbančių vilniečių skaičius 1959 m. išaugo iki 47.200. Migracijai besitiesiant 2001 m. surašymo duomenimis Vilniuje jau gyveno 104.446 lenkai.

Vilnius buvo didžiausias **žydų** dvasinės kultūros centras Rusijos imperijoje. Vilniuje veikė žydų spaustuvės, plėtojosi literatūra hebrajų ir

jidiš kalbomis, veikė pasaulietinės mokyklos. Vilniuje įkurtas YIVO institutas, čia susikūrė žydų socialistų judėjimas – Bundas, veikė Centrinis sionistų komitetas. Niekur kitur Rusijos imperijoje taip plačiai nebuvo vartojama hebrajų, ortodoksijos, o vėliau ir sionizmo kalba kaip Vilniuje. Šiandieninio Izraelio – žydų valstybingumo idėjos Odesos, Varšuvos ir Vilniaus dėka tapo realybe.

Manoma, kad pirmieji žydai Lietuvoje atsirado XII amžiuje gelbėdamiesi nuo persekiojimų. Jų kėlimasis į Lietuvą paspartėjo po 1348 m. Vakarų Europoje siautusios „juodosios mirties“ – maro epidemijos. Ši epidemija iki 1351 m. nusinešė 25 milijonus – trečdalį Europos gyventojų. Epidemijos platinimu apkaltintus žydus be gailės žudė, degino laužuose, skandino. Ypač žiauriai jie buvo persekiojami Vokietijoje, kur neliko nei vieno miesto, kuriame gyvenę žydai nebūtų nukentėję. Jie bėgo ten, kur jie galėjo jaustis saugiais, verstis prekyba ir pinigų skolinimu. Tokia vieta buvo Lietuva. Jau kunigaikščio Vytauto privilegijoje, Žygimanto Senojo pakartotoje 1506 m., sakoma: „*Jei kas mes akmenį į žydų sinagogą, tas turės sumokėti du svarus pipirų pabaudos*“.

1590 m. karalius Zigmantas Vaza pirmą kartą oficialiai žydams leido gyventi Vilniuje, užsiimti prekyba, įsigyti namus, statyti sinagogas. Žydams leista sudaryti atskirą bendruomenę, tvarkytis savarankiškai. Miesto gyvenime žydų vaidmuo buvo apribotas. Jie negalėjo būti renkami magistrato nariais, žydams buvo užvertos durys į amatininkų cechus ir pirklių sąjungą, tačiau jie nebuvo ir persekiojami. 1636 m. karalius Vladislovas Vaza savo dekretu Vilniaus žydams liepė keltis į nedidelę, keliomis gatvėmis apribotą teritoriją, kurioje vinguriavo apykreiviai, siauri Žydų, Mėsinių (dab. Antokolskio), Mokyklos, Vėžėjų, Stiklių skersgatviai. Nepaisant ribotos teritorijos, Vilniuje žydų geto, tokio koks būdavo kituose Europos

miestuose, nebuvo. Jų gyvenama vieta nebuvo aptverta tvora su vartais, atidaromais tik diena.

Esant palankioms sąlygoms žydų skaičius Vilniuje palengva augo. 1645 m. Vilniuje jau gyveno apie 2500 žydų, XVII a. jų skaičius padvigubėjo, tačiau 1655 m. Maskvos kariuomenei išžudžius trečdalį miesto gyventojų, įvairiais duomenimis, nukentėjo iki 2000 žydų, jų gretas praretino ir XVII a. pradžioje siautusi maro epidemija.

Nepaisant negandų Vilnius nuo XVII a. tapo Lietuvos žydų materialinio ir dvasinio gyvenimo centru, imtas vadinti Lietuviškąją Jeruzale. Daugiausia Vilnių išgarsino Vilniaus Gaonas – Šliomos Zalmano sūnus Elijas. Vilniaus žydai daug davė ne tik Lietuvos žydų (litvakų), bet ir visos šalies kultūrai, menui.

1783 m. karaliui Stanislovui Augustui Poniatovskiui panaikinus apribojimus, Vilniaus žydams leista laisvai kurtis ir gyventi visame mieste. Jie kūrėsi Rūdninkų, Šv. Mikalojaus, Mėsinių (katalikiškų), Vokiečių gatvėse.

Nauji iššūkiai žydų laukė Lietuvą įjungus į Rusijos imperijos sudėtį. Kaip žinia, Rusijoje žydams iki 1769 m. išvis nebuvo leidžiama gyventi. Per Pirmąjį Respublikos padalijimą, prijungus Pietų Ukrainą, kur jau gyveno žydai, caro valdžiai nebeliko nieko kito, tik naujai prisijungtose teritorijos leisti žydams gyventi. Tokios pat teisės po Trečiojo Respublikos padalijimo pripažintos ir Lietuvos žydams. XIX a. buvo siauriamos jų teisės. Lietuvos teritorijoje įsigaliojęs sėslumo įstatymas žydams leido verstis amatais ir prekyba, tačiau suvaržė jų išsikėlimą iš buvusios LDK teritorijos. Vėlesniais įstatymais carinė valdžia dar ne kartą „taisė“ žydus. Nutarta žydus iš kaimų iškeldinti, jiems uždrausta laikyti karčemas, užvažiuojamuosius namus, prekiauti degtine, įvesta rekrūtų prievolė. Visos šios priemonės ir XIX a. pabaigoje Rusijoje prasidėję pogromai žydus skatino masiškai emigruoti.

(Pabaiga kitame numeryje)

Ši knyga ne tik apie praeitį

Jonas RUMŠA

„Vagos“ leidykla išleido autorių kolektyvo parengtą knygą „Rusai Lietuvos istorijoje ir kultūroje. Istorinės – biografinės apybraižos“.* Knyga parašyta rusų kalba, tačiau atskirų skyrių tekstai pateikiami taip pat lietuvių ir anglų kalbomis.

Knygoje sudėta daugiau kaip 400 žmonių, palikusių vienokį ar kitokį pėdsaką Lietuvos žemėje, biografijos. Negalima vienu matu vertinti jų veiklą, atliktus darbus. Vieni uoliai vykdė imperinę rusinimo politiką „Šiaurės Vakarų krašte“, žiauriai malšino sukilimus XIX amžiuje, siekė „kitatikius“ atversti į stačiatikybę, kiti, kalbant šiuolaikine kalba, integravosi, išmoko tobulai lietuvių kalbą, įnešė nepakartojamą indėlį į Lietuvos mokslą, kultūrą, meną, dėstė universitetuose, augino naują lietuvių inteligentų kartą. Skirtingi ir asmenų, kurių biografijos patalpintos knygoje, ryšiai su Lietuva. Vienus su ja siejo tik gimimo vieta, nes vaikystėje ar paauglystėje tėvų valia jie išvyko gyventi į imperijos sostines ar kitus miestus ir niekada daugiau čionai negrįžo. Kiti ilgesnį ar trumpesnį laiką čia dirbo, tarnavo armijoje, atvykdavo į Lietuvą įvairiais reikalais. Dar kiti gimė toli nuo Lietuvos, tačiau vėlgi aplinkybių valia atsidūrė mūsų krašte ir visą likusį gyvenimą praleido čia.

Tačiau ši knyga ne tik apie praeitį. Ji liudija, kad skirtingų tautų atstovai visada gali rasti bendrą kalbą, praturtinti vieni kitų gyvenimą, moko tolerancijos, pagarbos kitoms kultūroms. Tai labai svarbu šiandieniniame pasaulyje.

Knyga apima labai didelį laiko tarpą, pradedant XII amžiumi ir baigiant XX pabaiga, netgi XXI pradžia.

Tai nenuostabu. Istoriniai Lietuvos ir rusų kultūros likimai susipynę gilioje senovėje. Net pats pirmasis

Lietuvos vardo paminėjimas 1009 m. buvo susijęs su jos kaimynystės su Rusia nurodymu. Pirmasis knygos skyrius taip ir vadinasi „Rytų slavų paveldas“. Jame pasakojama apie kunigaikščius Vsevolodą, Švarną, Daumanto sūnų Dovydą ir kitus. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais žymūs valstybės veikėjai buvo Konstantinas Ostrožskis, Michailas Glinskis, Vilniuje dirbo rusų spaustuvininkai ir knygų leidėjai Jakovas Babičas, Ivanas Fiodorovas, Piotras Mstislavecasis ir kiti mokslo, švietimo atstovai, dvasininkai.

Antrasis knygos skyrius skirtas įžymiems rusams, kurių vardai susiję su Lietuva, kai ji buvo Rusijos imperijos sudėtyje. Tai ištisas XIX amžius. Šiame skyriuje rašoma apie Vilniaus gubernatorių karvedį Michailą Kutūzovą, gausios Zubovų giminės atstovus, dailininką, rašytoją, mąstytoją Nikolajų Rerichą, aktorę Verą Komisarževską, poeto A. Puškino sūnus Aleksandrą ir Grigorijų, skulptorių Marką Antokolskį, kompozitorių Aleksejų Lvovą, valstybės veikėją Piotrą Stolypiną, kalbininką Filipą Fortunatovą, Vilniaus observatorijos direktorių Piotrą Smyslovą ir daugelį kitų.

Skyriuje „Amžių sandūroje“ pasakojama apie poetą Konstantiną Belmontą, dainininką Fiodorą Šaliapiną, dailininką Mstislavą Dobužinskį, režisierių ir aktorių, įžymaus rusų rašytojo Antono Čechovo sūnėną Michailą Čechovą, filosofą, istoriką Kauno ir Vilniaus universitetų profesorių Levą Karsaviną, filosofą Vasilijų Sezemaną, jūrų karininką, vieną Lietuvos prekybos laivyno įkūrėjų Fiodorą Reingardą.

Įžymių XX amžiaus Lietuvos rusų plejadai, rusų, kurių biografijos išspausdintos knygoje, priklauso aktorius Vasilijus Kačalovas, kalbininkas, baltų kalbų specialistas Morisas

Larinas, istorikas, bibliotekininkas, Vilniaus universiteto profesorius Levas Vladimirovas, nuo 1964 m. iki 1970 m. dvi kadencijas dirbęs Jungtinių Tautų Dago Hamaršeldo bibliotekos direktoriumi, operos dainininkė Jelena Čiudakova ir kiti.

Kai dėl mūsų dienų, tai buvo nuspręsta netalpinti esančių gyvų žmonių biografijų.

Knygoje ne vienas puslapis paskirtas karo vadams. Tačiau tarp jų nėra dviejų vienu žymiausių Baltojo judėjimo Rusijoje vadų generolų Nikolajaus Judeničiaus ir Piotro Vrangelio, kurių vardai irgi susiję su Lietuva.

N. Judeničius gimė 1862 m. Maskvoje aukšto valdininko šeimoje. Puikiai baigęs privilegijuotą Trečiąją Aleksandro karo mokyklą, gavo paskyrimą į leibgvardijos Lietuvių pulką, kuris buvo dislokuotas S.-Peterburge. Rusų karo istorikas ir rašytojas, N. Judeničiaus biografas A. Šišovas rašė: „Tarnybos pradžia viename seniausių Rusijos armijos pulkų (Lietuvių pulke – J. R.) buvo gera pradžia ateičiai – karininkų-lietuvių kolektyvas garsėjo geromis tradicijomis“. Toks vertinimas buvo užtarnautas. Lietuvių pulkas pelnė šlovę, narsiai kaudamasis prieš agresorių Napoleoną 1812 m. Tėvynės kare, 1877 – 1878 m. Rusijos – Turkijos kare. Apskritai Lietuvių pulkas ištikimai tarnavo imperijai, negailėjo jėgų „už tikėjimą, carą ir tėvynę“, o 1917 m. perėjo į bolševikų pusę.

Vėliau N. Judeničius mokėsi Generalinio štabo akademijoje. Ją baigęs, tarnavo Lenkijoje, Turkestane. 1899 m. paskiriamas Vilniaus karo apygardos 18-ojo pulko vadu. Vilniaus karo apygarda turėjo ypatingą statusą – ji buvo pasienio apygarda. Lietuvoje N. Judeničius ištarnavo penkerius metus. Po to Rusijos – Japonijos karas, Pirmasis pasaulinis... N. Judeničius mirė 1933 m. Prancūzijos Kanų mieste.

Kitas Baltojo judėjimo dalyvis – tolimas vokiečių riterių palikuonis, sovietinėje historiografijoje ir net dainose vadintas „juodoju baronu“ (Vrangelių giminė turėjo baronų titulą – J. R.) P. Vrangelis gimė Kauno gubernijos Novo-Aleksandrovsko miestelyje (taip tada vadinosi Zarasai). Tačiau neilgai jam buvo lemta gyventi ežerų krašte. Jo vaikystė ir jaunystė prabėgo Pietų Rusijoje, kur Rostove prie Dono Piotro tėvas buvo paskirtas stambios draudimo bendrovės direktoriumi. Sūnus pasirinko kariškio profesiją. P. Vrangelis mirė 1928 m. Belgijoje. Vėliau jo palaikai buvo perlaiduoti Belgrado rusų stačiatikių šventovėje.

Prie knygos rengimo dirbo didelis įvairių sričių specialistų – istorikų, vertėjų, mokslininkų, bibliotekininkų, žurnalistų, pedagogų, bibliografų, dvasininkų, studentų kolektyvas.

Kaip ir kiekvienas didelis darbas, taip ir šis buvo pradėtas nuo idėjos. Jos autorė – Jelenos Čudakovos jaunųjų talentų rėmimo fondo pirmininkė, garsiosios lietuvių operos solistės sesuo Inesa Makovskaja. Vilniaus M. Dobužinskio vidurinės mokyklos kukliame muziejuje dešimt metų jos kaupta medžiaga apie dailininką ir dainininkę padiktavo mintį plačiau pažvelgti į rusų įnašą Lietuvos istorijoje ir kultūroje.

Projekto vykdytoja – visuomeninė organizacija „Mūsų dialogas“ ir jo vadovė Larisa Dmitrijeva. Knygos autoriai – sudarytojai – Inesa Makovskaja ir Andrejus Fominas. Redaktorius – Vladimiras Ivanovas.

Pusė pirmojo knygos tiražo (iš viso dabar atspausdinta 1550 egzempliorių) bus platinama Rusijoje, kita tiražo pusė pasieks Lietuvos mokyklas ir bibliotekas.

Knygos leidimą palaikė ir teikė paramą Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos istorijos institutas, Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Nacionalinio muziejaus, Valstybės archyvo darbuotojai, Vilniaus universiteto Slavistikos katedros mokslininkai.

*Русские в истории и культуре Литвы. Rusai Lietuvos istorijoje ir kultūroje. Russians in history and culture of Lithuania: русское культурно – историческое наследие Литвы: историко – биографические очерки. Авторы – составители Инесса Маковская, Андрей Фомин; редакционный совет: Лариса Дмитриева – председатель. Вильнюс, Вага, 2008 (Kaunas, Aušra). 510 c., iliustr., faks., portr. Tiražas 1550 egz. ■

KULTŪRA

Lenkų kūrybiniam kolektyvui „Tumelianka“ – 10 metų

Jolanta VOJTKEVIČ

Lapkričio mėnesį Visagino tautinių kultūrų centro lenkų kūrybiniam kolektyvui „Tumelianka“ sukako 10 metų (meno vadovė Svetlana Mickskaite).

Ansamblis pasivadino žymaus ir turtingo lenkų dvarininko Tumelio, kažkada gyvenusio šioje vietovėje, vardu. Kolektyvą tada subūrė Krestina Gotovskaja.

Pirmasis „Tumeliankos“ koncertas įvyko 1998 m. gruodžio mėnesį ir buvo skirtas 200-osioms Adomo Mickevičiaus gimimo metinėms.

Kolektyvas kasmet rengia lenkų kultūros festivalius, aktyviai dalyvauja miesto kultūrinuose renginiuose, įvairiuose festivaliuose Lietuvoje, Lenkijoje, Latvijoje. Jis nekartą buvo

Visagino tautinių kultūrų centro kūrybinį kolektyvą „Tumelianka“ sveikino kolegos iš kitų tautinių bendrijų, gausūs jo talento gerbėjai.

kviečiamas į Zambrovo (Lenkija) miesto šventes. Lenkija jubiliejaus

proga padovanojo „Tumeliankai“ Krokuvos krašto tautinius rūbus. ■

Daugiatautis Kazachstanas

Kazachstano teritorijoje nuo amžių kryžiuosiai įvairių civilizacijų, kultūrų, religijų, tautų keliai. Tai atsispindi ir šiandieniniame Kazachstane, kuriame gyvena apie 130 etnosų ir etninių grupių. Iš 15,6 mln. šalies gyventojų kazachai sudaro 59 proc., rusai – 25 proc. Likusi gyventojų dalis – ukrainiečiai, uzbekai, uigurai, totoriai, vokiečiai ir kt.

Kazachstanas griežtai laikosi tarptautinių teisės aktų dėl tautinių mažumų teisių apsaugos. Tai pripažįsta ir Jungtinės Tautos.

Šalyje daug daroma tautinių mažumų tapatumui išsaugoti. Leidžiami laikraščiai ir žurnalai vienuolika kalbų: ukrainiečių, lenkų, vokiečių, koriejiečių, uigurų ir kt. Išėina keturi bendranacionaliniai laikraščiai koriejiečių, ukrainiečių, vokiečių ir uigurų kalbomis. Valstybė teikia finansinę paramą visoms tautinių mažumų masinės informacijos priemonėms.

Nacionalinis radijas ir televizija transliuoja laidas koriejiečių, uigurų, vokiečių kalbomis. Šiaurės Kazachstano srityje transliuojama Lenkijos televizija „Polonija“, Pietų Kazachstano srityje – Uzbekistano TV.

Vietose, kuriose kompaktiškai gyvena tautinės mažumos, veikia tautinės mokyklos, nacionalinių kultūrų centrai, sekmadieninės mokyklos, rengiamos nacionalinių kultūrų šventės. Ugdymo įstaigose kaip savarankiškų dalykų mokoma 16 gimtųjų kalbų: vokiečių, lenkų, ukrainiečių, koriejiečių, totorių, turkų, čečėnų, azerbaidžaniečių, kurdu, uigurų ir kt.

Nuo 1995 m. veikia valstybės vadovo įsaku sudarytas konsultacinis – patariamasis organas prie Kazachijos Respublikos prezidento – Kazachstano tautų asamblėja. Jos pagrindinis tikslas – stiprinti visuomenės stabilumą kaip pagrį-

dą teisingai spręsti tautinius klausimus. Į Asamblėją, kurią formuoja jos pirmininkas, įeina valstybinių institucijų, tautinių – kultūrinių ir kitų visuomeninių susivienijimų atstovai, o taip pat turintys visuomenėje autoritetą, pasižymėję aktyvia visuomenine – politine veikla asmenys.

Asamblėjoje įvairioms tautinėms diasporoms atstovauja: vokiečių diasporai – 49 asmenys, kazachams – 40, koriejiečių – 36, totorių – 29, slavų – 27, čečėnų ir ingušų – 26, azerbaidžaniečių – 23, uigurų – 21, rusų – 20, ukrainiečių – 19, žydų – 18, lenkų – 16, turkų – 14, graikų – 12, armėnų – 11, baltarusių – 10 ir t. t. Asirijiečiams, čekams, Pabaltijo tautoms (taip parašyta – TBN pastaba), gruzinams, osetinams, lezginams, iranėčiams buriatams, vengrams ir rumunams Asamblėjoje atstovaujama po vieną asmenį. ■

S U M M A R Y

J. Augulis. The Interwar Tradition of Ministers without Portfolios Is Continued. November of this year saw the 90th anniversary of creation of the first Government of the Republic of Lithuania. Among its members, there were two ministers without portfolios for matters of Jews and Belarusians. Thereby the Government emphasised that the Lithuanian state was created by people of all the ethnic origins and it was necessary to take care of them. When remembering the ministers without portfolios of the interwar period and looking at the present life, numerous historical parallels can be noticed. The fact proves that Lithuania has traditions in solving problems of ethnic minorities.

N. Jurčiukonytė. Maple Leaf, the Sign of Tolerance. On 14 November, over 200 Lithuanian schools hosted a civic campaign 'The Leaf of Tolerance', dedicated to the international day of tolerance. During the campaign, the pupils decorated their schools with own-made maple leaves. On one side of such leaves, the pupils described the noticed cases of intolerance at school, in family or the country, and on the other side they devised and presented ways to avoid such cases of intolerance.

J. Rumša. Three Questions to Irina Kuznecova, the Acting Principal of Visaginas Centre of Ethnic Cultures. The head of the centre established in 1990 tells about its activities. In the centre, children of various ethnic origins are taught their native language and become familiar with history, geography and

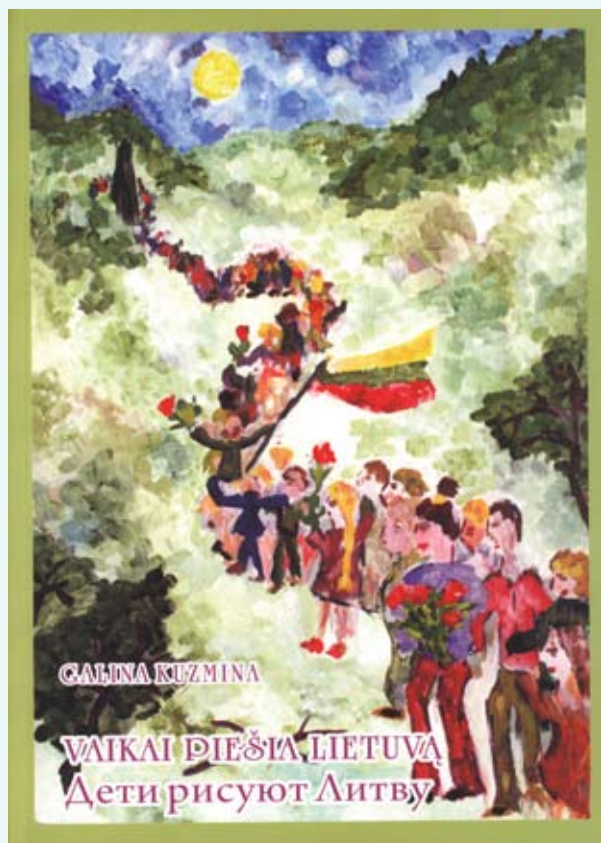
ethnic culture of their ethnic homeland. The children acquire skills of intercultural communication and are instilled with tolerance, public spirit and respect towards national traditions. The centre also has eleven artistic groups representing seven communities.

E. Butkutė. The Youth for Tolerance and Stimulation of Goodwill towards Ethnic Minorities. In August-November this year, within framework of the European Union programme 'Youth in Action', the youth exchange project 'From Bird's Eye View' was implemented. It was intended for social integration of ethnic minorities from four countries of the European Union (Latvia, Lithuania, Romania and Hungary) and for promotion of tolerance and goodwill of the young towards ethnic minorities.

Naujos knygos

Русские в истории и культуре Литвы. Rusai Lietuvos istorijoje ir kultūroje. Russians in history and culture of Lithuania: русское культурно – историческое наследие Литвы: историко – биографические очерки. Авторы – составители Инесса Маковская, Андрей Фомин; редакционный совет: Лариса Дмитриева – председатель. Вильнюс, Вага, 2008 (Каунас, Аушра). 510 с., iliustr., faks., portr. Tiražas 1550 egz. p. 26

Galina Kuzmina. Vaikai piešia Lietuvą. Дети рисуют Литву. Vilnius 2008 m.

Tai jau trečioji Galinos Kuzminos knyga. Visus jos parengtus leidinius puošia auklėtinių piešiniai, puikiai atskleidžiantys vaikų ir jaunimo meninius gebėjimus, jų požiūrį į valstybę, jos istoriją, gamtą.

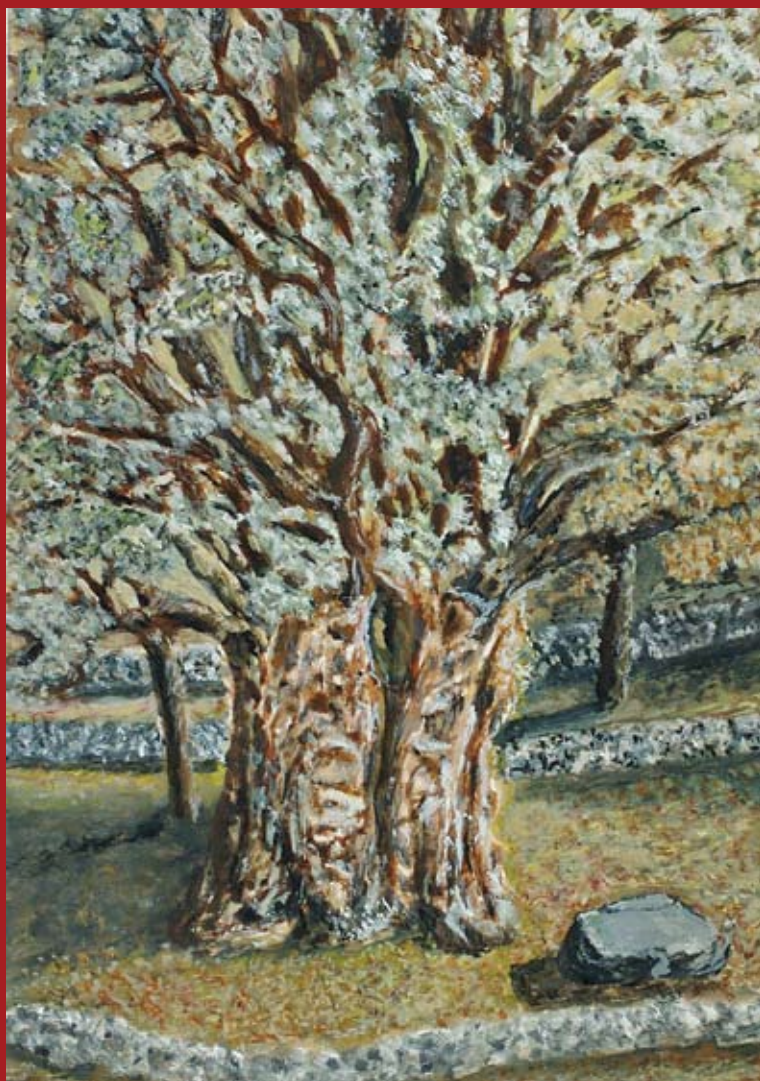

Созвездие голосов. Альманах поэтической студии „Плеяда“. Sudarytojas G. Pocijev. Vilnius, iliustr., 2008. p. 17

Oleksos Poltaveco nuotr.

Vilniaus ukrainiečių bendrijos 20 – ties metų minėjimo iškilnėse koncertavo seserys Salomėja, Olesia ir Olga Sokalskos iš Kijevo. Jos grojo ukrainiečių nacionaliniais instrumentais bandūromis. p. 7

“Medis”

Tautinių bendrijų namuose veikė vilnietės Larisos Lukoševičienės akvarelių paroda. p. 14

Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos nuotr.

Lietuvos totoriai nusprendė Raižių kaime (Alytaus rajonas) pastatyti paminklą Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui. Taip atrodo būsimo paminklo, kurio autorius – skulptorius Juozas Šlivinskas, maketas. p. 22